

V obrambo »slovenske pomladi«

Na Trgu Osvoboditve v Ljubljani, je bil, 8. t. m., javni shod v obrambo »slovenske pomladi«, ki se ga je udeležilo več kot 10 tisoč ljudi. Protestno zborovanje so oblasti prepovedale, ob isti uri pa je prišlo do javne razširjene seje predsedstva Zveze socialistične mladine Slovenije in občin zborov alternativnih sil. Ob zaključku shoda je pesnik Tone Pavček prebral majniško deklaracijo 1989, ki so jo podpisale alternativne politične zveze in društva. Glasi se: »Nesporazumi, provokacije in tudi odkrite sovražnosti, ki jih danes doživljajo Slovenci v Jugoslaviji, nas prepričujejo o prelomnosti sedanjega zgodovinskega trenutka in nas obvezujejo, da v jasni obliki izrečemo svojo voljo, iz katere sledijo dejanja v prihodnosti. Podpisniki te listine izjavljamo in sporočamo: 1. hočemo živeti v suvereni državi slovenskega naroda; 2. kot suverena država bomo samostojno odločali o povezavah z južno-slovenskimi in drugimi narodi v okviru prenovljene Evrope; 3. glede na zgodovinska prizadevanja slovenskega naroda za politično samostojnost je slovenska država lahko utemeljena le na spoštovanju človekovih pravic in svoboščin, na demokraciji, ki vključuje politični pluralizem, in na družbeni vrednoti, ki bo zagotavljala duhovno in gmošno blaginjo v skladu z naravnimi danostmi in v skladu s človeškimi možnostmi državljanov Slovenije«.

Na shodu so bile izrečene zahteve po obnovitvi procesa in pomilostitvi četverčice. Študentski parlament je sprejel sklen o bojkotu predavanj in izpitov na filozofski fakulteti 11. in 12. t. m. Na mariborski univerzi je bil bojkot predavanj 9. t. m. Podobno javno sejo kot v Ljubljani so iste organizacije sklicale za četrtek, 11. t. m., na mariborskem Trgu svobode. Isti dan je bila na Tomšičevem trgu v Celju kulturna prireditev v podporo »slovenski pomladi«.

Upravni odbor Zveze slovenskih novinarjev je izdal protestno izjavo zaradi Janševe aretacije in prepovedi zborovanja. V izjavi je med drugim napisano: »Ogorčeni smo nad licemerstvom tistega dela slovenske politike, ki zdaj trdi, da opredeljevanje slovenske demokratične javnosti za pravno državo zahteva soglasje pri izvršitvi nelegitimne in protizakonite sodbe in montiranega političnega procesa«. Ob sklepu slovenski časnikarji poudarjajo, da nočejo

dalje na 3. strani ■

6. deželni kongres Slovenske skupnosti

Terpin potrjen za predsednika, Jevnikar za tajnika

V občinskem gledališču »France Prešern« v Boljuncu se je v nedeljo, 7. t. m., z izvolitvijo deželnega strankinega vodstva končal 6. deželni kongres Slovenske skupnosti. Za deželnega tajnika je bil potrjen Ivo Jevnikar, za deželnega predsednika pa Marjan Terpin. Potrjen je bil tudi podpredsednik Dolhar, za podtajnika je bil izvoljen Bratuž. Poleg že omenjenih je v deželno tajništvo bilo izvoljenih še deset ljudi, de iure pa so v njem deželni svetovalec Brezigar, tajnik mladinske sekcije Terrin in predstavnik za videmsko pokrajinu Venosi. Delegati so izvolili tudi deželni svet člane razsodišča in nadzornega odbora. Na kongresu so delegati sprejeli štiri resolucije, ki jih objavljamo na drugem mestu.

Kongres Slovenske skupnosti je potekal pod geslom »Iz lastnih korenin v Evropo«. Prišel se je z nastopom mešanega zboru Mačkolje, ki je poleg Prešernove Zdravljice, kateri so prisotni prisluhnili stoje, zapel še dve pesmi.

Prisotne je uvodoma nagovoril predsednik Marjan Terpin, pozdravil pa jih je predstavnik krajevne sekcije Mahnič. Obsežno poročilo je prebral deželni tajnik Ivo

Jevnikar. Njegova izvajanja objavljamo v prilogi.

Dopoldne so podelili odličja Slovenske skupnosti 15 vidnim političnim in javnim delavcem. Naj med številnimi nagrajenci omenimo dr. Draga Štoko, ki je bil nagrajen za 20-letno delo v deželnem svetu Furlanije Julijske krajine in sploh kot vodilna

DEŽELNEMU KONGRESU SLOVENSKE SKUPNOSTI V BOLJUNCU POSVEČAMO POSEBNO POZORNOST V NOTRANJIH STRANEH LISTA (OD 5. STRANI DALJE)

osebnost Slovenske skupnosti. Počastili pa so tudi spomin dveh rajnih članov, deželnega podtajnika Mirka Gradnika, ki je umrl pred enim letom, in pred kratkim umrle Gizele Benevol iz Trsta.

Popoldanska debata je osvetlila še nekatere vidike vprašanj, ki žulijo Slovensko skupnost. Iz razprave so se izoblikovale že omenjene resolucije.

Deželni tajnik Jevnikar, predsedstvo kongresa in del občinstva v dvorani

(foto M. Magajna)

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 14. maja, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.15 »Začarani stolp« (Lučka Susič); 11.00 Nediški zvon; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek slovencev v Italiji; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Slovensko pismo«; 14.50 Šport in glasba ter prenosi z naših prireditev; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 15. maja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 »Mal' položi dar domu na oltar«; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Pandorina skrinjica, pričevanja o alternativnih načinih zdravljenja; 12.40 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 13.30 Gospodarska probematika; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Goriški razgledi; 15.00 Juš Kozak: »Beli macesen«; 15.17 Mladi in dermatolog; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Akademski pevski zbor France Prešeren iz Kranja; 18.00 Kmetijski tednik; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ TOREK, 16. maja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Poezija pred opero; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Ko študent na rajžo gre; 12.40 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 13.30 Od Milj do Devina; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Dedek, izmisli si pravljico!«; 14.30 Iz Benečije; 15.00 Juš Kozak: »Beli macesen«; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Akademski pevski zbor France Prešeren iz Kranja; 18.00 Françoise Campo Timel: »Nikoli več ne bom šla gledat mrtvih«. Radijska igra; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SREDA, 17. maja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Moja šola radiestezije in bioterapije; 12.40 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 13.30 Na goriškem valu; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Govorimo o glasbi; 15.00 Juš Kozak: »Beli macesen«; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Antologija slovenske violinske glasbe; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 18. maja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Trst, mesto znanosti; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Glasbeni portret Urbana Kodra; 12.40 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Dvignjena zavesa; 15.00 Juš Kozak: »Beli macesen«; 15.15 Domača de'avnica; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Primorski akademski zbor Vinko Vodopivec iz Ljubljane ter mešani zbor Consortium musicum iz Ljubljane; 18.00 »In exilium« — dekan Viktor Kos piše župnij. ko kroniko; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PETEK, 19. maja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Iz zaprepašene delavnice; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Razvoj slovenskega poveljnega pesništva; 12.40 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 13.30 Od Milj do Devina; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Halo, kdo tam?; 15.00 Juš Kozak: »Beli macesen«; 15.20 Pogovori z Jožijem; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Oboisti Božo Rogelja in pianist Aci Bertonec v našem studiu; 18.00 Kulturni dogodki; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 20. maja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Poti, zanimivosti in lepote naše dežele; 12.40 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Bom naredu stazice«; 14.40 Filmi na ekranih; 15.00 Sobotni razmislek; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mladi izvajalci: pianistke Eva Zafran, Tatjana Jercog in Tamara Ražem iz razreda prof. Ksenije Brass šole Glasbene matice v Trstu; 18.00 »Otožni, veseli in zli norci«; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »NOVI LIST« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157. Odgovorni urednik: dr. Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

Večina poslancev zavrnila nezaupnico vladi

Poslanska zbornica je s 329 glasovi proti 219 zavrnila nezaupnico vladi, ki so jo bili predlagali komunisti, demoproletarci in neodvisna leвица. Ministrski predsednik De Mita je v odgovoru na posege v razpravo zavrnil kritike o delovanju vlade in poudaril uspehe, ki jih je doslej dosegla, od preosnove ministrskega predsedstva do odprave tajnega glasovanja v parlamentu. Glede odloka o zdravstvenih doplačilih je De Mita dejal, da so usmerjeni v varčevanje in v boj proti razsipovanju. Predvsem pa je poudaril, da je 14 milijonov državljanov oproščenih doplačil. S tem v zvezi je ponovno označil splošno stavko, v sredo, 11. t. m., kot nekoristno. Tudi zahtevo po nezaupnici je označil za neprimerno. Zagotovil je nadaljnjo zavzetost vlade, da izpolni svoj program.

V okviru razprave sta med drugimi spregovorila komunistični tajnik Occhetto in krščansko-demokratski tajnik Forlani. Slednji je zavrnil kritike, češ da je izid krščansko-demokratskega kongresa ošibil

vlado predsednika De Mite. Occhetto je ostro kritiziral to, kar je označil kot neučinkovitost in nesposobnost vladanja sedanje vlade. Zavzel se je za alternativne politične in programske rešitve. Glede ustavnih preosnov je postavil v ospredje potrebo po preureditvi volilnega sistema. Socialist Boffi se je v glasovalni izjavi izrazil za delno zadovoljnega glede dosedanjega vladnega delovanja. Radikalec Panella je očital vladi, da ne izpolnjuje svojih obveznosti. Kritiziral je zlasti vladni pristop do vprašanja mamil.

Vlada je torej po predvidevanjih in napovedih z dokajšnjo lahkoto premostila čeri resolucije o nezaupnici. Naslednji dan se je soočala z drugim pomembnim vprašanjem, ki pa utegne sprožiti nesoglasje v vladni koaliciji. Na dnevnem redu je bila razprava o številnih vprašanjih in interpelacijah v zvezi z razsodbo ustavnega sodišča glede poučevanja alternativnega predmeta za šolarje in dijake, ki niso izbrali verouka.

Misovci ostali prva sila v Bocnu

Na občinskih volitvah v Bocnu je misovska stranka ponovno dosegla uspeh in ostala najmočnejša politična sila v južnotiroolski prestolnici. V primerjavi z občinskimi volitvami v letu 1985 je napredovala za skoraj 5% in tokrat zbrala 27,1% glasov. V primerjavi z deželnimi volitvami lanskega novembra je napredovala za skoro 2 odstotka.

Druga najmočnejša sila v bocenski občini je Južnotiroolska ljudska stranka, za katero je glasovalo 22,5 odstotka upravičencev, kar pomeni, da je v bistvu ohranila število glasov, ki jih je bila zbrala na lanskih deželnih volitvah. Na tretjem mestu je po volilnih izidih Krščanska demokracija, ki je zbrala 16,9% glasov in torej ohranila število glasov, ki jih je bila zbrala na lanskih deželnih volitvah. Precejšnje napredovanje beležijo Zeleni, ki so zdaj četrta politična sila v Bocnu, saj je za njihovo listo glasovalo nad 12% glasov. Komunisti so zbrali 8,4% glasov in nekoliko napredovali v primerjavi z lanskimi deželnimi volitvami, čeprav so nazadovali za skoraj 4% v primerjavi z zadnjimi občinskimi volitvami. Socialisti so prejeli 7,4 odstotka glasov in so nazadovali tako v

primerjavi z zadnjimi občinskimi kot deželnimi volitvami.

Misovska stranka bo imela v novem občinskem svetu 13 svetovalcev, Južnotiroolska ljudska stranka 10, Krščanska demokracija 8, Socialistična stranka 4, komunisti prav tako 4 in Zeleni 6 svetovalcev. Predvidene so velike težave pri sestavi novega občinskega odbora.

—o—

Italijanske politične stranke se čedalje bolj živahno pripravljajo na evropske volitve, ki bodo 18. junija. Znani so tudi glavni kandidati posameznih strank. Na komunistični listi bosta v severno-vzhodnem volilnem okrožju med drugimi kandidirala glavni urednik dnevnika »Alto Adige«, bivši urednik tržaškega »Piccola« Luciano Ceschia ter slikar Lojze Spacal. Na socialistični listi bo med drugimi kandidiral listar Camber, medtem ko Krščanska demokracija kandidira svojega dosedanjega poslanca Mizzaua in rektorja tržaške univerze Fusarolija. Slovenska skupnost nastopa na manjšinski listi; njena kandidata pa sta profesor Andrej Bratuž in profesor Boris Pahor.

Dr. Piero Zanfagnini novi deželni tajnik PSI

V Vidmu se je 7. t. m. končal deželni kongres Italijanske socialistične stranke. Za novega tajnika je bil soglasno izvoljen odvetnik Piero Zanfagnini, deželni svetovalec in izraz nove koalicije, ki je zmaga la na pokrajinskih kongresih v deželi in potisnila v opozicijo takoimenovano reformistično strujo dosedanjega tajnika Sara

in podpredsednika deželne vlade Carboneja.

Iskanju enotnosti v notranjosti stranke je bil posvečen glavni del razprave, vendar pa so odmevala tudi vprašanja vsedržavne politike, predvsem tisto, ki zadeva nova zaveznitva in usodo dosedanjih koa-

dalje na 16. strani ■

PRESEDNIK COSSIGA NA POLJSKEM

Predsednik republike Cossiga je na štiri-dnevnem uradnem obisku na Poljskem. Spremlja ga zunanji minister Andreotti. Gre za prvi obisk zahodnega državnika na najvišji ravni po dogovoru o narodni spravi na Poljskem. V intervjuju za dnevnik »Il Corriere della Sera« je predsednik Jazuzelski podčrtal, da je Italija pokazala razumevanje do Poljske v najhujših trenutkih. Po italijanskem predsedniku bodo v kratkem dospeli na obisk v Varšavo francoski predsednik Mitterrand, zahodnonemški kancler Kohl in ameriški predsednik Bush.

V OBRAMBO

»SLOVENSKE POMLADI«

■ nadaljevanje s 1. strani

biti »podporniki represivnih tendenc, ki so jim vse pogosteje priča,« zato zahtevajo obnovo procesa proti četverici, spremembe zakonodaje, ki take procese omogoča, in novo ustavo, ki bo dejansko varovala temeljne človekove pravice in svoboščine ter suverenost slovenskega naroda.

V POČASTITEV SLOMŠKA

Letošnjega septembra bo minilo 130 let, odkar je veliki narodni buditelj, pesnik in pisatelj, škof Anton Martin Slomšek prenesel sedež levantinske škofije iz Št. Andraža na Koroškem v Maribor. S to odločitvijo je Slomšek naredil za slovenski narod izredno dejanje, saj je dejansko rešil Maribor in utrdil vso severno narodno mejo. Ob tem pomembnem dogodku in ob obletnici Slomškove smrti, ki se je bomo spomnili septembra 1992, namerava slovenska javnost prirediti vrsto kulturno-spominskih proslav. Tako nameravata Kulturna skupnost za območje mesta Maribor in mariborski škofijski ordinariat postaviti v Mariboru spomenik temu velikemu Slovcu. V ta namen sta začela nabirati sredstva za spomenik.

Spomenik v Ajdovščini ob 44-letnici prve slovenske narodne vlade

Ob 44-letnici ustanovitve prve slovenske narodne vlade po vojni so v Ajdovščini odkrili spomenik, ki je delo tamkajšnjega domačina, arhitekta Križaja. Slavnostni govornik na proslavi je bil Viktor Žakelj, podpredsednik Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije. Ta je med drugim dejal, da je tudi današnji čas zagotovo prelomen, torej čas ekonomske, politične, mednarodne in moralne krize. Od razpleta te krize sta odvisni oblika in vsebina življenja na Balkanu živečih narodov. V zvezi s sedanjimi odnosi v Jugoslaviji je opozoril, da morajo državljani Slovenije jas-

no povedati, kaj hočejo, in to uskladiti s tistim, kar subjektivno in objektivno morejo. V tem prelomnem času, ki je čas razno-terih možnih opcij, je dejal govornik, se Slovenci ne smejo odpovedati lastni nacionalni identiteti, posebej zato ne, ker jugoslovanske identitete ni. Če bi ta namreč obstajala, ne bi tako glasno govorili, je nadaljeval Viktor Žakelj, o potrebi po jugoslovanski sintezi. Rešitev za Jugoslavijo je, po njegovem, v tako imenovani asimetrični federaciji. Dolžnost sedanje in prihodnjih generacij je poskrbeti za red, blagostanje in visoko človeško kulturo, samoupravni socializem, družbo svobodnih ljudi, enakopravnih narodov in narodnosti, družbo, ki bo ekonomsko učinkovita v pravni državi in organizirani civilni družbi.

Slavnostne seje sta se med drugimi udeležila edina še živeča člana prve slovenske narodne vlade Vida Tomšič in Zoran Polič.

—o—

Konec tedna se bo začel v Milanu vsedržavni kongres Italijanske socialistične stranke. Medtem se je v Riminiju začel vsedržavni kongres republikanske stranke.

Kdo nasprotuje?

Nepričakovan zaplet v zvezi z uvajanjem sardinščine v otoške šole med zasedanjem sardinskega deželne sveta. Že pred časom je komisija za kulturo soglasno odobrila poenoteno besedilo zakonskih predlogov o ovrednotenju, zaščiti in širjenju sardinskega kulturnega bogastva. Med drugim je besedilo predvidevalo uvedbo pouka sardinskega jezika in kulture v šolah vseh vrst in stopenj na otoku. Šlo je za skupno pobudo odbora, ki ga sestavlja jo Sardinska akcijska stranka, levičarske in laične sile.

Med zasedanjem sveta ni nihče prosil za besedo. Tajno glasovanje pa je vsem napovedim navkljub pokazalo, da je proti zakonu glasovalo 37 svetovalec, podprlo pa le 16.

To je že četrti pomembni zakonski osnutek, ki ga sardinski deželni svet pri tajnem glasovanju zavrne, čeprav ga formalno podpira večina oziroma, v primeru sardinščine, skoraj vsa skupščina.

KADAR JE DAL SLOVO POLITIKI

Janoš Kadar je bil razrešen dolžnosti častnega predsednika in člana osrednjega odbora madžarske komunistične partije. Sedanji partijski tajnik Grosz je v pojasnilu dejal, da zdravstveno stanje 77-letnega politika ne dovoljuje, da bi še dalje opravljal svoje dolžnosti. Centralni komite madžarske partije je sklenil, da se bo temeljito pripravil na splošne volitve, ki bodo leta 1990. Partija namerava v najkrajšem času sklicati vsedržavno konferenco, na kateri bodo razpravljali o volilnem programu in sestavili kandidatno listo, ki naj uspešno nastopa na volitvah, pri katerih bodo sodelovale tudi opozicijske stranke. Vlada je že pred časom sprejela sklep o postopni uvedbi političnega pluralizma v državi.

VERSKO SREČANJE V VARŠAVI

Od 30. avgusta do 3. septembra bo v Varšavi svetovno molitveno srečanje za mir, ki ga bodo oblikovali predstavniki številnih veroizpovedi z vsega sveta, podobno kot na molitvenem srečanju v Assisiu leta 1986, v Kyotu leta 1987 in v Rimu lani. Pobudnik je rimska skupnost Svetega Egidija, ki je že prejela zagotovilo, da se bo več kot 150 delegacij različnih verskih skupnosti iz 55 držav takrat zbralo na Poljskem. Izbira je padla na Varšavo, ker bo ravno takrat 50-letnica nemško-sovjetske zasedbe Poljske, kar je bil uradni začetek druge svetovne morije.

SVET ZA VARSTVO OKOLJA

Svet za varstvo okolja pri Republiški konferenci Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije je odposlal predsedniku deželne vlade Furlanije-Juljske krajine Adrianu Biasuttiju poslanico v zvezi z lokacijo sinhrotrona pri Bazovici.

Svet za varstvo okolja pri predsedstvu Socialistične zveze Slovenije je z začudenjem sprejel vest, da je deželni svet Furlanije-Juljske krajine potrdil izbiro lokacije T-8 za izgradnjo sinhrotrona v bližini Bazovice. Svet protestira proti lokaciji sinhrotrona pri Bazovici, ki bo Slovincem od-

vzela dragoceno kmetijsko zemljo in bo pomembno spremenila podobo Krasa, ki je vsestransko zanimivo krajinsko in ekološko področje, dragoceno za vse tam živeče prebivalce ter okoličane na obeh straneh meje.

Svet predlaga, da se odločitev ponovno prouči in izbere lokacija na že degradiranem zemljišču, čeprav bi le-ta bila v izvedbi dražja, vendar pa je glede na dolgoročne posledice, ki jih bo prinesla izgradnja na opredeljeni lokaciji, prav gotovo sprejemljivejša.

90 LET DRUŠTVA LIPA IZ BAZOVICE

V Bazovici se pripravljajo na večdnevno proslavljanje 90-letnice domačega društva »Lipa«. S praznovanjem bodo začeli v soboto, 13. t.m., naslednjo prireditev bodo organizirali v sredo, 24. maja, proslavljanje jubileja pa bodo končali 27. maja.

To soboto bodo v Bazoviškem domu odprli razstavo slik in dokumentov o delovanju društva. Nastopili bodo otroci bazovske osnovne šole in otroški zbor »A. M. Slomšek« iz Bazovice, ki ga vodi Andrej Pegan.

Na prireditvi 24. maja bo nastopil Tržaški oktet. V soboto, 27. t.m., pa bo zbor »Lipa« pod vodstvom Evgena Prinčiča priredil celovečeren koncert, v katerega bodo vpletli tudi recitativno podano kroniko delovanja društva »Lipa« iz Bazovice.

Ob tej pomembni obletnici bo društvo izdalo tudi dopolnjeno brošuro »Bazovica v boju«, ki je bila izdana leta 1972.

SOLSKA PRIREDITEV V ŠEMPOLAJU

V Šempolaju so v nedeljo, 7. t.m., učenci in učitelji iz Slivnega in iz Šempolaja proslavili 10-letnico poimenovanja šempolajske osnovne šole po Stanku Grudnu-Streli. Lepo sončno vreme je privabilo na dvorišče celodnevne šole v Šempolaju mnogo domačinov in ljudi iz okoliških vasi. Pri organizaciji je sodelovalo tudi šempolajsko kulturno društvo »Vigred«, ki je priredilo razstavo ročnih del in likovnih izdelkov domačih ustvarjalcev. Na sami prireditvi so sodelovali otroci iz otroškega vrtca. Učenci osnovne šole so ob tej priložnosti izdali tudi posebno številko solskega glasila »Mladi rod«, v katerem so zbrali vrsto lepih prispevkov in ilustracij. Na proslavi ob desetletnici poimenovanja šole je nastopil tudi moški pevski zbor »Vesna« iz Križa.

SPOMINSKA SVEČANOST

Na bivšem vojaškem pokopališču pri Sv. Ani v Trstu je bila svečanost v spomin na 29 mladih iz Sovjetske zveze, ki so padli na partizanski strani v bojih za osvoboditev Trsta. Spregovorili so predsednik tržaške pokrajine Crozzoli, zastopnik združenja Italija - Sovjetska zveza prof. Jože Pirjevec in vojaški ataše s sovjetskega veleposlaništva v Rimu. Sovjetska delegacija je nato obiskala Rižarno.

Proslava ob 40-letnici klasične gimnazije v Trstu

Kulturni dom v Trstu je bil v soboto, 6. t.m., prizorišče slavnostnega, a istočasno prijetno domačega, prijateljskega večera. Veliko ljudi se je odzvalo vabilu in se udeležilo proslave ob 40-letnici slovenske klasične gimnazije v Trstu, ki je bila ustanovljena leta 1948. Poudarimo naj, da

V soboto, 13. maja, bo ob 17. uri v sejni dvorani Skupščine občine Sežana ustanovni občni zbor ZDRUŽENJA KNJIŽEVNIKOV PRIMORSKE.

so vsi sodelujoči bili nekdanji oziroma sedanji dijaki ter profesorji s te šole. Na proslavi pa so bili njihovi kolegi in številni prijatelji. Jubilejni večer so s svojo prisotnostjo počastile delegacije sorodnih šol in številne osebnosti.

Bistveno sporočilo te vsebinsko bogate proslave bi lahko strnili v misel, da je klasična gimnazija življenjska in še vedno aktualna šola, saj dijaki niso zabubljeni le v svet Homera in Vergila, ampak živo spremljajo dogodke in se dejavno vključujejo v življenje. To je bila misel, ki jo je bilo čutiti v številnih pozdravih in čestitkah. Naj posebej omenimo pozdrav dijaka italijanskega liceja Dante iz Trsta, ki je čestital tudi v slovenščini. Misel o aktualnosti te šole je izrazila ravnateljica Lavra Abrami v svojem pozdravnem nagovoru.

Slavnostni govornik, profesor Alojz Rebula, pa je postavil svoje razmišljanje o poslanstvu klasične gimnazije med priljubljene koordinate slovenstva in antike kot tistega prostora, kjer se ob zvestobi etičnim in absolutnim človeškim vrednotam lahko razrastejo ne le tiste korenine, ki nas vežejo na slovenstvo, ampak istočasno tudi tiste veje, ki segajo v univerzalnost človekove dimenzije.

V prvem delu sporeda, ki sta ga povezovala Ivana Placer in Gregor Pertot, so nastopili dekliški zbor »Athena«, ki ga je vodil Stojan Kuret, nastopili pa so še pianistka Katja Milič in v duu Mojca ter Črt Šiškovič.

V drugem delu so se poslušalci včasih sproščeno, a včasih tudi grenko nasmehnilo ob obtožnicah in posegih branilcev ob Procesu na Verdeli, ko so sedanji dijaki slovenske klasične gimnazije v Trstu sodili in v resnici precej milo obsodili Homerja, Cezarja, Vergila, Sapfo in Demostena, Diogena pa celo oprostili vsakršne krivde, ker zna v onostranstvu imenitno »zafrkavati« tiste, ki so se v zgodovini pregrešili zoper Slovence. Proces na Verdeli, ki ga je avtor podpisal s psevdonimom Anonymus Carcicus, je namreč izhodišče, da se dijaki in gledalci zamislijo o vrednotah in človeških omejenostih slavnihi klasičnih avtorjev, a istočasno, da se zamislijo o naši slovenski oziroma še točneje o zamejski dimenziji. Delo sta režirali Matejka in Lučka Peterlin.

Prav na koncu proslave 40-letnice klasične gimnazije v Trstu, so sedanji dijaki poskrbeli za lepo potezo. Prvim dijakom klasične gimnazije so podelili spominske diplome. V imenu teh dijakov je Leander Cunja poustvaril vzdušje, v katerem so zahajali v šolo ti prvi povojni slovenski klasični v Trstu in na koncu zaželel, naj klasična gimnazija »vivat, crescat, floreat!«. Sedanji dijaki pa so se spomnili tudi profesorice Nade Pertot, ki ima velike zasluge, da je bilo jeseni leta 1948 dovolj vpisa-

NAGRADA IZ SKLADA D. ČERNETA

V ponedeljek, 15. maja, bo v Peterlinovi dvorani v Trstu, Donizettijeva 3, slovenost ob podelitvi nagrade iz Sklada Dušana Černeta. Sodeloval bo zbor Fantje izpod Grmade. Začetek ob 20.30.

Letos prejme to nagrado Slovenska klasična gimnazija v Trstu ob 40-letnici ustanovitve.

nih dijakov, saj bi pristojne oblasti ne izdale dovoljenja za odprtje šole, če ne bi bilo dovolj vpisanih. Zahvalili pa so se še ravnateljici Lavri Abramovi, profesorju in pisatelju Alojzu Rebuli ter vsem, ki so pomagali pri pripravi proslave. Naj na tem mestu omenimo še Janka Bana, ki je skrbel za glasbeno plat prireditve, in scenografa Andreja Pisanija.

Med proslavo je zavladalo v dvorani enkratno vzdušje, ko je predstavnik prvih generacij maturantov klasične gimnazije v Trstu prebral solidarnostno spomenico za Janeza Janšo, ki so jo številni tudi podpisali.

Proslava 40-letnice klasične gimnazije je med drugim nudila priložnost, da so se srečali pripadniki prejšnjih dijaških generacij in v družbi profesorjev ter prijateljev obujali spomine na dijaška leta, še dodatno ob gledanju zanimive fotografske razstave, ki jo je uredil Marjan Slokar.

O prireditvi in o 40-letni zgodovini slovenske klasične gimnazije v Trstu bo pričal »Liber memorialis«, ki je izšel ob tej priložnosti. Zbornik je uredil prof. Alojz Rebula.

»Moje delo je slutnja Zarje«

Odbor Slavističnega društva v Trstu je priredil v mali dvorani Kulturnega doma literarni večer, ki naj bi občinstvu prikazal vsaj del tistega, kar trenutno ponuja najzlahtnejši ustvarjalni duh na Slovenskem. Naslov večera je bil »Moje delo je slutnja zarje«. Gre za citat iz Cankarja, čigar obletnica rojstva je bila prav na dan prireditve.

Izmed domačih avtorjev so nastopili tržaški pesniki Vinko Beličič, Irena Žerjal in Marko Kravos. Iz osrednje Slovenije so prišli predsednik Društva slovenskih pisateljev Rudi Šeligo, pesnik Dane Zaic, pisatelj Lojze Kovačič in Ferdo Godina, pes-

nici Maja Vidmar in Erika Vouk ter pesnik Aleksander Peršolja. Ustvarjalce je predstavila prof. Marija Cenda.

V soboto, 13. t.m., pa se v Sežani obeta ustanovitev Združenja književnikov Primorske, ki želi povezovati slovenske ustvarjalce z obeh strani meje. Občni zbor bo ob 17. uri v dvorani občinske skupščine.

Združenje hoče biti prostovoljna demokratična stanovska organizacija literarnih ustvarjalcev. Skrbelo bo za popularizacijo leposlovja, za stike med literati, za spodbujanje možnosti objavljanja in ovrednotenja literarnih del, za kulturne razprave in ohranjanje kulturne dediščine.

Ivo Jevnikar

Obračun triletnega dela

Na današnjem kongresu moramo jasno izraziti stališče, kako gledamo Slovenci na vprašanje zaščitnega zakona, ki ga vse od konca vojne vztrajno zahtevamo. Ravno v preteklih dnevih je bilo neuradno objavljeno besedilo ministra Maccanica, ki kaže, kako si vlada zamišlja zaščitni zakon. Kongres pa začnemo tudi pod vtisom zadnjih dogodkov v Sloveniji, saj smo vsi zaskrbljeni za usodo »slovenske pomladi«.

Vprašanje naše zaščite

V svoji borbi za zaščitni zakon se Slovenci v Italiji sklicujemo na mednarodne pogodbe, na italijansko ustavo, a tudi na evropskega duha, ki je vedno bolj odprt do manjšin.

Osimski sporazum je v preambuli poudaril načelo najvišjega možnega varstva pripadnikov manjšin, člen 8 pa je določil, da morata obe državi ohraniti v veljavi že sprejete ukrepe in zagotoviti enako raven varstva, kot jo je določal posebni statut, priložen Londonskemu memorandumu. To je mednarodna obveznost Italije in jamstvo za slovensko manjšino, ki se mu ne moremo in nikakor nočemo odpovedati. In ravno tu je ena bistvenih pripomb, ki jih imamo do besedila ministra Maccanica, ki je zaenkrat le delovni osnutek. V tem besedilu se celo individualne pravice pripadnikov manjšine, na primer raba materinščine v odnosu z upravnimi in pravosodnimi organi, ozemeljsko omejujejo na pretežno slovenske občine ali krajevne sosvete v tržaški in goriški pokrajini. Londonski memorandum pa je jasno poudaril, da je pri rabi jezika zajamčena pravica vsem pripadnikom manjšine v bivši coni A Svobodnega tržaškega ozemlja. Tega se je zavedala tudi vlada, ko je leta 1978 sprva mislila uresničiti člen 8 Osimskega sporazuma s posebnim pooblaščenim odlokom. Če pa taka temeljna manjšinska pravica velja za en del manjšine, mora veljati za vse pripadnike narodnostne skupnosti, ne glede na pokrajino, v kateri živijo. Minister Maccanico pa predlaga ozemeljsko omejevanje te pravice, poleg tega pa meni, da se lahko v materinščini obračamo samo na občinske uprave oziroma druge javne uprave, ki imajo pristojnost na občinskem ozemlju in imajo na njem tudi svoj sedež. Če bi prodrli tak osnutek, bi morali odstraniti dvojezične napise v miljski, krminski in ronški občini, črtati bi morali člene o rabi slovenščine v tržaški krajevni zdravstveni enoti, v tržaškem konzorcijem prevoznem podjetju, črtati slovenščino iz prakse Kraške gorske skupnosti, črtati člen tržaškega občinskega pravilnika o rajon- tržaških sosvetih, ki dovoljuje rabo slovenščine povsod, kjer so izvoljeni slovenski ra-

jonski svetovalci. Zapreti bi morali prevajalske urade oziroma črtati zadevna mesta v staležu na tržaški in goriški občini, na tržaški pokrajini, na deželi, kjer je bil ravno lani na predlog Slovenske skupnosti v novem zakonu o preosnovi deželnih uradov izrecno potrjen obstoj urada za stike z javnostjo in tiskom, ki ima med drugim nalogo, da s svojc prevajalsko službo zadovoljuje informativne potrebe državljanov slovenskega jezika. Se bi lahko naštevati nazadovanje pri že uveljavljenih pravicah, ki ga predvideva Maccanicovo besedilo.

Tu moramo postaviti jasno črto. Nobe- nega odvzemanja pravic ne moremo sprejeti. Raven zaščite, ki jo je predvideval Londonski memorandum, je nedotakljiva. Če bi jo kak zakon kršil, bo Slovenska skupnost odločno za internacionalizacijo vprašanja naše zaščite!

A ne gre le za ohranjanje tega, kar smo si priborili. V evropskem duhu in v duhu demokracije je, da na vseh področjih omogočamo manjšini, da se ohranja in da se naravno razvija.

Glede Maccanicovega besedila imamo še vrsto pripomb. Žaljiva je že oznaka, da je zakon namenjen prebivalstvu slovenskega jezika tržaške in goriške pokrajine ter prebivalstvu slovanskega izvora videmske pokrajine, čeprav se v spremnem besedilu govori o »slovenskem izvoru«.

Deželni tajnik Ivo Jevnikar med branjem poročila. Na volitvah je bil Jevnikar potrjen.

(Foto M. Magajna)

Predvideva se ugotavljanje jezikovne pripadnosti ob ljudskih štetjih z možnostjo, da bi vlada spreminjala ozemlje, na katerem veljajo zaščitna določila. Spričo nesramne gonje, ki so jo že ob prvih na-

Deželno tajništvo Slovenske skupnosti

Deželni tajnik Ivo Jevnikar, deželni podtajnik Andrej Bratuž, deželni predsednik Marjan Terpin, deželni podpredsednik Rafko Dolhar; Bogdan Kralj, Zorko Harej, Miro Oppelt, Aljoša Vesel, Marij Maver, Mirko Špacapan, Branko Černic, Karel Brešan, Marij Breščak, Damjan Paulin, Salvatore Venosi, deželni svetovalci Bojan Brezigar in deželni tajnik Mladinske sekcije Ssk Damijan Terpin.

DEŽELNO RAZSODIŠČE

Aldo Stefančič, Drago Štoka, Albin Sirk in Danilo Čotar.

DEŽELNI NADZORNI ODBOR

Drago Legiša, Vanda Gradnik, Boris Gombač.

DEŽELNI SVET Ssk

Sestavlja ga 41 članov iz tržaške, goriške in videmske pokrajine.

migih, da pripravlja vlada zaščitni zakon, sprožile pri nas nekatere šovinistične sile, a tudi nekatere politične skupine, ni težko predvidevati, da bi vsako preštevanje spremljale hude kampanje in polemike. Ravno tako ni težko predvidevati, da bi znali — podobno kot Korošci — učinkovito bojkotirati verodostojnost preštevanj.

V besedilu se govori nadalje o »poenotenem besedilu«. Dejansko bi ob dobri politični volji lahko vlada z njim izboljšala zaščitna določila, takega jamstva pa nimamo. Poleg tega se govori o poenotenem besedilu in sploh o ohranjanju zaščitnih ukrepov, ki imajo veljavo zakona. Vemo pa, da več pravic uživamo le zaradi upravnih sklepov ali pa celo iz spoštovanja prakse. Tudi to pa je po Osimu zaščiteno.

Ne govori se o sodiščih, čeprav že novi kazenski postopnik predvideva rabo manjšinskega jezika. Deželne pristojnosti niso jasne. Ne govori se o sredstvih množičnega obveščanja. Sploh nič o gospodarskih in prostorskih interesih manjšine. Nič o avtonomiji na šolskem področju in le delno zadovoljivo o postopnem uvajanju šolstva v materinščini med Slovenci v videmski pokrajini. Postopnost je tam razumljiva, vendar mora zakon nuditi možnost, da po želji prebivalstva pride tudi do popolnejših oblik. Sploh bi moral zakon predvidevati soudeležbo manjšine pri sprejemanju, izvajanju in morebitnem spreminjanju bodočih določil.

Glede Maccanicovega besedila bi lahko seveda še dolgo razpravljali. Posvetil sem mu ta uvodni del tajniškega poročila, ker hočem verjeti, da ima vlada resno voljo, da uresniči naše dolgoletne zahteve. Ta bo se je obvezal ministrski predsednik De Mita v svojem programskem govoru. Tako politično voljo je izrazil tudi predsednik deželnega odbora Biasutti. Zato pričakuje-

Deželni predsednik Ssk Marjan Terpin otvarja 6. deželni kongres. Na volitvah je bil Terpin potrj n. (Foto M. Magajna)

mo, da bo minister Maccanico nadaljeval s svojim delom, da bo sprejel dialog z manjšino, kot ga je obljubil. Da bo upošteval tiste zahteve, od katerih ne moremo odstopati. V tem nas, kot rečeno, potrjuje delo evropskega parlamenta (resolucija Kuipers) in Evropskega sveta (Listina o evropskih deželnih ali manjšinskih jezikih). Ravno glede te Listine pričakujemo, da jo bo Italija podprla, ko bo ministrski odbor Evropskega sveta ponovno razpravljal o tem, ali naj jo sprejme kot besedilo mednarodne pogodbe, odprto podpisu vseh evropskih držav in s pravno veljavo.

Svoj pogled na Maccanicov osnutek smo predvčerajšnjim predložili predsedniku deželnega odbora Furlanije - Julijske krajine Biasuttiju, poiskali pa bomo pot tudi do ministra in drugih odločujočih dejavnikov. Slovenska manjšina v celoti pa bi morala najti način, da odgovori na gonjo proti zaščiti. Ni mogoče verjeti, da večina sodržavljanov italijanske narodnosti naseda lažem, demagogiji, izkrivljenim predstavam.

Ko se borimo za zaščitni zakon, pa moramo odbijati napade tudi na že uveljavljene pravice. Naj tu omenim rabo slovenščine v odnosih s tržaško občino in tržaško pošto, omejevalno stališče Računskega dvora glede prošelj v slovenščini, ki so naslovljene na deželno upravo. Delovna pogodba za javne uslužbence z doklado za dvojezičnost po mnenju pokrajinskih nadzornih odborov ne velja v naši deželi. Zakon iz leta 1975 o uvedbi slovenskih televizijskih sporedov ostaja neizpolnjen. Krčenje našega življenjskega prostora se nadaljuje s sinhrotronom in drugimi posegi. Tudi izrjnenje Slovenske skupnosti in s tem slovenskih predstavnikov sploh iz vodstvenih organov tržaške pokrajine, tržaške občine, tržaške krajevne zdravstvene enote in celo krajevnih sosedov ocenjujemo kot pripravo na zaščitni zakon z nižanjem naših pravic in naše prisotnosti.

Ker pa zajema to poročilo obdobje od zadnjega kongresa leta 1986, je treba vsaj

omeniti nekaj dogodkov iz prejšnjega obdobja. Sem spadajo tudi naša prizadevanja za vključitev in potem za ohranitev postavke za slovensko manjšino v finančnih zakonih od leta 1986 dalje. Pred predčasnim razpustom parlamenta leta 1987, ko je steklo delo v ožjem odboru senatne komisije za ustavna vprašanja, je bila vrsta akcij za zaščitni zakon. Po razpustu parlamenta pa je bila ena velikih nalog novega deželnega tajništva, naših strokovnjakov in naše pravne komisije, da smo pripravili nov, stvaren in posodobljen predlog o globalni zaščiti. Z njim smo upoštevali novosti v Benečiji. Glede določitve slovenskega oziroma mešanega ozemlja smo se odločili za seznam 36 občin. Kritikom v dobri ali slabi veri smo skušali pojasniti, da nismo za vseplošni takoimenovani bilingvizem, temveč za zagotovitev pravice do rabe jezika. Ravno tako smo pojasnili, da zaščitni zakon ne bo ogrozil delovnih mest v obmejnih krajih za italijansko prebivalstvo, saj za potrebe rabe slovenščine zahtevamo dodatna delovna mesta. Številne so še druge novosti, na primer glede sklada za slovensko kulturo, glede pomoči gospodarsko prizadetim področjem, glede šolske avtonomije. Ta naš osnutek so 18. marca 1988 podpisali senatorji manjšinskih strank Dužany iz Doline Aostia, Sanna za Sardinsko akcijsko stranko in Rubner ter Riz za Južnotirološko ljudsko stranko. Senator Dužany je zdaj tudi član ožjega odbora senatne komisije za ustavna vprašanja in v duhu manjšinske solidarnosti tesno sodeluje s Slovensko skupnostjo in podpira naše zahteve.

Triletno delo

Od zadnjega kongresa, ki je bil 10. maja 1986 v Gorici, so minila tri leta, ki so bila polna dogodkov in vsakodnevnega napornega dela. Takrat smo bili izvoljeni naslednji: Marijan Terpin kot deželni predsednik, Ivo Jevnikar kot deželni tajnik,

Rafko Dolhar kot deželni podpredsednik in rajni Miro Gradnik kot deželni podtajnik. Njega se v tem trenutku še posebej spominjamo. Po njegovi predzgodnji smrti pred enim letom je postal podtajnik Karel Brešan. Člani tajništva so bili še Andrej Brautuž, Renco Frandolič, Branko Černic, Damijan Pavlin, po Gradnikovi smrti še Mirko Špacapan. To za Goriško. Za Tržaško pa še: Boris Gombač, Zorko Harej, Marij Maver, Antek Terčon, Lojze Tul, malo kasneje kot pokrajinski predsednik še Drago Legiša. Za videmsko pokrajino Salvatore Venosi in Simon Prešeren, ki je kasneje odstopil. Avtomatično so bili člani še deželni tajnik Mladinske sekcije Damijan Terpin in deželni svetovalec Drago Štoka, ki se mu je lani pridružil še novi svetovalec Bojan Brezigar. Imeli smo tudi deželno razsodišče in deželni nadzorni odbor, katerega predsednik Aljoša Vesel je stalno sodeloval tudi v tajništvu. Na prejšnjem kongresu smo namreč sprejeli novi, skupni deželni statut Slovenske skupnosti, ki ga z današnjim kongresom tudi v polnosti uresničujemo. V teh treh letih je imelo tajništvo 44 rednih sej. Deželni svet, ki ima pomembne pristojnosti, predvsem ob volilnih izbirah, pa je imel 6 zasedanj. Priredili smo nekaj posvetov. Omenil bi predvsem seminar skupno z društvom Šček lani jeseni v Vižovljah. Pomembno delo so opravile tudi naše tri deželne strokovne komisije: pravna (ukvarjala se je predvsem z zaščitnim zakonom), gospodarska in kulturna. Posebno poglavje predstavlja Mladinska sekcija s svojim deželnim vodstvom in pokrajinskima sekcijama. Svoje delo je že ocenila na svojem deželnem kongresu. Tu bi le ponovil priznanje za akcijo »za boljši slovenski jutri« v zvezi z ljubljanskim procesom, akcijo za vračanje slovenskih priimkov in imen, plodne stike na mednarodni manjšinski ravni, saj bo prihodnje leto med drugim gostila velikonočni seminar Mladinske evropskih narodnostnih skupnosti v naših krajih.

Predstavniki deželne uprave, političnih strank in slovenskih organizacij ter ustanov na kongresu Ssk v Boljuncu. Z leve proti desni: Longo, Rinaldi, Urank, Rupel, Sinkovec, Svab, Palčič, Udovič, Vie zi, Jeglič, Perelli (Foto M. Magajna)

Vsem, ki so v tem obdobju delali za našo stranko, predvsem pa za našo narodno skupnost in za slovenski narod ter za sožitje v tem koščku Evrope, naj gre tudi s tega mesta toplo priznanje z zahvalo.

Že na seminarju v Vižovljah se je pokazalo, da smo sicer ponosni na svoje uspehe, a tudi nezadovoljni s položajem naše narodnostne skupnosti in pa naše stranke. Obenem se je izkazala živa volja po akciji, po spremembah, ki naj zaokrenejo smer. To je bistvenega pomena. Nezadovoljni smo z upadanjem življenjske si'e naše skupnosti. Podatek o osipu pri vsaki slovenski generaciji v zamejstvu je strašljiv, podatki o vpisih prvošolcev pa so še bolj usodni. Zadnje volitve so bile nov dokaz o napredovanju miselne in politične asimilacije. Pravo mesto mora dobiti poudarek o etičnosti naših človeških, narodnih in družbenih izbir. Pri osnovah je treba krepiti narodno zavest in zato podpirati vse žive sile v skupnosti, saj spletajo temelje našega obstoja. Poudarjati moramo zavest o odločilnosti aktivne in samostojne prisotnosti v politiki, če naj se manišinska skupnost naravno ohranja in razvija. Ne gre za zoževanje politike na narodno vprašanje, temveč za rast iz svojega. Tu je razpotje v nov polet ali v neogibno razpadanje skupnostnih vezi. Seveda ima Slovenska skupnost svoje pomanjkljivosti in nake, a tu se postavlja še vprašanje, koliko časa lahko živi stranka le od narodne zavesti, brez opore manjšinskih struktur, medijev, ko so v sami manjšini še naprej monopoli in zapostavljanja. Slovenska skupnost je odprta vsem, ki sprejemajo njena osnovna pravila o narodni samobitnosti, politični samostojnosti, pluralistični demokratični ureditvi in socialni pravičnosti. Ponosni smo lahko na davno izbiro demokracije in pluralizma, saj smo v času tega mandata slovesno praznovali 40-letnico začetka samostojnega političnega nastopanja v Gorici, kasneje pa 40-letnico znanega tabora v Mavhinjah.

Glede organizacijskih vprašanj bo potrebno posebno razmišljanje oziroma razprava v popoldanskem delu, saj sem prepričan, da ne znamo izkoristiti vseh potencialov naših ljudi in da imamo vse premalo organizacijskega čuta. Sodelovanje med tajništvom in deželno svetovalsko skupino, ki je glavni izvajalec naše skupne politike na deželni ravni, je bilo tako s svetovalcem Štoko kot s svetovalcem Brezgarjem vseskozi zelo delovno in plodno. Kljub nekaterim poskusom moram tu kot enega izmed neuspehov tega tajništva o-

meniti dejstvo, da še vedno nimamo organizirane prisotnosti med Slovenci v videmski pokrajini. Kot nekaj naravnega smo vpeljali tiskovne konference in srečanja na primer v Čedadu. Navezali smo stike z več izrazi slovenskega življenja v Benečiji in Kanalski dolini. Kot stranka pa še vedno nimamo minimalne strukture, kar se pozna seveda tudi pri volilnih izidih. Dejstvo pa je, da ni mogoče od zunaj ustvarjati nekega političnega gibanja, saj mora zrasti iz domačih ljudi in razmer. Globoko pa sem prepričan, da bi volilni dokaz slovenstva in samostojne politične poti v marsičem ovrgel predsodke o Slovencih v Benečiji, o njihovem slovanskem ali drugačnem izvoru in njihovi zavesti. Za našo stranko, ki je prejela vsaj po kak glas tudi v skoraj vseh nižinskih občinah videmske in pordenonske pokrajine, pa je seveda grenka ugotovitev, da smo na primer na zadnjih deželnih volitvah prejeli nič glasov v občinah Sovodnje, Podbonec, Bardo in Dreka, po en glas v občini

na vez med vodstvom, aktivisti in somišljeniki. Je seznam tistih, ki jih lahko brez strahu pokličеш na pomoč, ko je treba poprijeti za delo. Članarine pa bi bile zelo dobrodošel prispevek za naše revne blagajne. Urediti je treba tudi deloma pozabljeno določilo o prispevkih izvoljenih in imenovanih predstavnikov za strankine potrebe.

Od volitev 1987 imamo skupno deželno glasilo, nimamo pa še skupnega odbora sotrudnikov, čeprav smo o njem že nekajkrat sklepali.

Parlamentarne volitve

Slovenska skupnost se na tem kongresu predstavlja politično nekoliko ošibljena, saj smo na zadnjih deželnih in upravnih volitvah sicer dosegli vse zastavljene

Deželni kongres se je začel z ras.opom mešanega zbora »Mačkolje«

(Foto M. Magajna)

Srednje, Šentlenart in Grmek, tri glasove v Režiji, sedem glasov v Čedadu, a 71 glasov v Vidmu.

Ne glede na to ostajajo seveda Slovenci v videmski pokrajini naša posebna skrb in ljubezen, ker vemo, kaj so prestali cd leta 1866, kako so izkrcavali v izseljeništvu in kako kažejo svojo voljo do življenja doma in po svetu, s kulturnimi društvi, tiskom, predvsem pa z jezikovnimi tečaji in z zasebnim dvojezičnim vrtem in osnovno šolo, za katera se tudi Slovenska skupnost odločno prizadeva, da bi dobila priznanje in podporo. Z veseljem moram tudi zabeležiti podatek, da sta oba beneška lista v zadnjih letih začela posvečati opazno večjo pozornost našemu delu.

Če naj se vrnem k organizacijskim vprašanjem, je treba kot samokritiko omeniti naš nerazčiščen odnos do zbiranja članstva. Nisem za to, da bi delegatski sistem naslonili na število članov, in ne na število glasov, kot to predvidevajo naša pravila, vsaj za Tržaško. Vendar je lahko članstvo moč-

cilje, vendar smo številčno nazadovali, kar prinaša tudi manjšo politično težo. Imeli pa smo dvojje zahtevnih volilnih preizkušenj: parlamentarne volitve 14. junija 1987 in pa deželne ter številne upravne volitve 26. junija lani.

O parlamentarnih volitvah, ko smo šli v zavezništvo s strankami manjšin pod vodstvom Sardinske akcijske stranke, smo že veliko razpravljali, saj je takrat prišlo tudi do spora v stranki, ki je prišel v široko javnost in ki ga deželna Slovenska skupnost še ni poznala. Izgubili smo 40 odstotkov svojih glasov. Splošno ozračje je bilo za Slovence nenaklonjeno zaradi lova na glasove Liste za Trst. Prišlo je do zloglasnega volilnega sporazuma med socialisti in Listo za Trst, kar je privedlo do izvolitve senatorja Agnellija in poslanca Camberja.

V Slovenski skupnosti smo o nastopu na volitvah obširno razpravljali. 5. maja 1987 sta o tem razpravljala prej deželno tajništvo, potem pa deželni svet. V obeh primerih je bila velika večina za to, da

MIRO OPELT POKRAJINSKI TAJNIK Ssk ZA TRŽAŠKO

V Trstu je 4. t.m. zasedal novi pokrajinski svet Slovenske skupnosti, ki je bil izvoljen na kongresu v Zgoniku. Dosednji tajnik Zorko Harej je bil izvoljen za novega pokrajinskega predsednika, za novega pokrajinskega tajnika pa je bil izvoljen Miro Opelt. V novem izvršnem odboru so še podtajnika Peter Močnik in Boris Gombač ter člani Alojz Tul, Marij Maver, Antek Terčon, Aleš Lokar, Ana Batagelj in Marjan Breclj.

smo na volitvah prisotni, in za to, da smo prisotni v obliki zaveznitva pod znakom sardinske stranke. Znano je, da je večina goriškega vodstva izrekla nasprotovanje sklepu, da je prišlo do odstopov tudi v vrhovih in tudi do nekaterih neprijetnih dejanj. To smo potem razčistili, dokončno 15. junija 1987, brez kakih procesov temu ali onemu, a tudi s skupno zavestjo, da je treba spoštovati pristojnosti posameznih organov in iskati v važnih sklepih čim širšega soglasja. Zaradi razkola v stranki bi danes takega sklepa verjetno ne ponovili, čeprav je treba poudariti, da je imela večina takrat pred očmi predvsem potrebo, da smo kot stranka prisotni v kampanji in da na kak način pripomoremo k naši narodnostni stvari. V danem ozračju je Slovenski skupnosti uspelo vzbuditi pozornost s televizijskimi, radijskimi in časopisnimi nastopi ne le pri nas, temveč širom po Italiji. V deželni merilu je lista prejela za senat 5.639 glasov, za poslansko zbornico pa 6.156 glasov. Utrjena je bila tudi solidarnost med manjšinami, ki je tudi pomemben dejavnik. Vsa zadeva glede notranjega življenja v stranki in glede izidov pa je bila alarmni zvonec za nas vse v perspektivi lanskih, za nas veliko pomembnejših volitev.

Deželne volitve

Tudi o lanskih deželnih in upravnih volitvah smo že veliko razpravljali, ne nazadnje na seminarju v Vižovljah, katerega gradivo je bilo objavljeno. Imeli smo že daljno pripravo, čeprav moramo samokritično ugotoviti, da je prišlo do zapletov in razhajanj glede kriterija, kako naj bodo sestavljene kandidatne liste: v Gorici koncept nosilca, v Trstu koncept skupine nosilcev. Kampanja je bila zelo živahna. Izdelan je bil dober program. Pred volitvami pa smo imeli na deželni ravni hude polemike s socialistično stranko, ki je predlagala tako spremembo volilnega zakona, ki bi dejansko izključila Slovensko skupnost od možnosti, da pride spet v deželni svet.

Dosegli smo vse bistvene cilje v teži kampanji, ki bi lahko privedla do tega, da kar izginemo iz deželnega sveta in iz pokrajinskih svetov v Trstu in Gorici, ali pa do tega, da celo napredujemo. Dejansko smo številčno nazadovali, a dosegli vse cilje, le z izgubo enega rajonskega svetovalca v tržaški občini. Zaradi nerazumljivega stališča volilnih organov je bil v nevarnosti še en konzultor, vendar smo ga ohranili s prizivnim postopkom pred Državnim svetom.

Na deželnih volitvah smo prejeli 8.679 glasov in izvolili svetovalca s predzadnjim ostankom. Število glasov za oba pokrajinska sveta, torej brez videmske in pordeonske pokrajine, je bilo za dve enoti višje, na isti dan pa so številke nihale še glede občinskih in rajonskih volitev. Na deželnih volitvah smo v deželni merilu od leta 1983 nazadovali za 1.783 glasov.

Lanske volitve so pomenile izginotje slovenske komponente v socialistični stranki, saj so slovenski svetovalci te politične sile izinili iz obeh pokrajinskih svetov in iz tržaškega občinskega sveta, medtem ko novoizvoljeni slovenski deželni socialistični

svetovalec ni nastopil kot kandidat slovenske komisije. Močno je nazadovala Lista za Trst, tako da bi bilo upati, da se končno začenja poosimsko obdobje, ko bi marsikatera druga politična sila ne prevzela številnih listarskih stališč, zlasti glede Slovencev. V komunistični partiji so ostali Slovenci na Tržaškem in Goriškem eden izmed nosilnih stebrov. Številni glasovi KPI so postali mobilni, a žal še vedno ne v korist slovenske stranke. Kljub vsem pozivom je prišlo do velike razpršitve slovenskih glasov. V videmski pokrajini je bila v slovenskih krajih potrjena premoč Krščanske demokracije.

Ko smo ugotavljali vzroke volilnih izidov, smo med objektivne razloge našega nazadovanja uvrstili staranje in celo demografsko odmiranje našega volilnega zbora, vsedrjavne trende, ki mimo naših moči vplivajo na zavest in podzavest našega prebivalstva, primer Samo Pahor in vabljenost zelenih. Našteli pa smo tudi vrsto subjektivnih razlogov v pomanjkljivosti naše stranke, ki bi jih lahko strnili v spoznanje, da je potrebnih več stikov z ljudmi in več dela.

Če smo glede povolilnega obdobja lahko zadovoljni glede trdnosti našega sodelovanja in naših zavezništva na Goriškem, je glede Tržaške že bila omenjena tista protislovenska normalizacija, ki nas je izključila od vseh centrov odločanja.

Tu se zastavlja širše vprašanje odnosov med večino in manjšino, sožitja, demokratske rasti.

Na deželni ravni je bil 4. avgusta lani dosežen sporazum o šeststrankarski deželni koaliciji. Spet so bili socialisti tisti, ki so skušali manjše sile izključiti iz zaveznitva, Krščanski demokraciji gre priznanje, da je bila dosledna za širše zaveznitvo tudi z našim sodelovanjem. Kljub temu, da so med šestimi strankami koalicije tri, ki imajo le po enega svetovalca, četrta pa jih je izvolila dva, edino Slovenska skupnost ni prišla v odbor oziroma v predsedstvo. To občutimo kot diskriminacijo, pa čeprav imamo v koaliciji vsi enako dostojanstvo in smo dosegli, kot prej pod svetovalcem dr. Štoko, spet pomembno predsedstvo stalne deželne svetovalske komisije za šolstvo, kulturo, šport in rekreacijo. V okviru koalicije smo nato po dolgih letih spet prišli tudi v zelo pomembni upravni odbor Tržaškega sklada.

Povolilno obdobje

Predsednik deželnega odbora Biasutti je 7. septembra lani prebral programski govor, ki med drugim poudarja, da je deželni odbor prepričan v pravico slovenske manjšine do zaščitnega zakona. Čeprav je predsednik omenil primernost različnih in postopnih oblik zaščite, je v isti sapi podčrtal, da je zaščitni zakon nujno namenjen vsem področjem, kjer živi slovenska manjšina, tudi v videmski pokrajini.

Slovenska skupnost se je večkrat izrekla za ohranitev deželne enotnosti ob spoštovanju različnih značilnosti in potreb. Še naprej si bo prizadevala za obrambo in ovrednotenje posebnega statuta Furlanije-

Julijske krajine in pristojnosti, ki gredo naši avtonomni deželi.

Odločno podpiramo sodelovanje Furlanije-Julijske krajine v delovni skupnosti Alpe-Adria. Mednarodno vlogo dežele v ustvarjanju razumevanja in blagostanja je treba še okrepiti, pri tem pa ovrednotiti vlogo manjšin, ki na tem področju lahko odigravajo izredno dragoceno vlogo. Naj tu spomnim na skupni predlog Slovenske skupnosti in Koroške enotne liste ter Narodnega sveta koroških Slovencev o ustanovitvi stalne konference manjšinskih zastopnikov pri delovni skupnosti Alpe-Adria.

Delovna skupnost pripravlja tudi posebno publikacijo o manjšinah v republikah in deželah članicah. Za našo deželo se žal sliši, da študija ne jemlje pravično v poštev videmske pokrajine. Če je res tako, pričakujemo, da bodo pravočasno ukrepali vsi pristojni organi v naši deželi in v matični Sloveniji.

Nekaj dosežkov

Vsega bogatega dela v zadnjem obdobju mandata svetovalca Štoke ter v prvem letu mandata svetovalca Brezigarja ni mogoče omeniti, poleg tega bosta tudi sama posegla na tem kongresu. Veliko je bilo zakonskih predlogov, popravkov, resolucij, svetovalskih vprašanj in tiskovnih sporočil ter posegov v zbornici in komisijah, ki vsakodnevno opozarjajo na najbolj pereča vprašanja naše skupnosti in širše družbe. To garaško delo je obrodilo tudi nekaj uspehov trajnega in splošnega pomena.

Pri pomembnem lanskem zakonu št. 7 o preosnovi deželnih uradov je prišla v 46. člen na predlog Slovenske skupnosti že omenjena izrecna omemba potreb slovenskega prebivalstva na informacijskem področju, ki jim mora streči tudi deželni tiskovni urad. V zakonu št. 10 o decentralizaciji pa je naš predlog člen št. 15, ki govori o nalogi deželne uprave, da spodbuja pobude v korist kulture in jezika slovenske manjšine.

Ob zakonu o decentralizaciji in pa ob zakonu o posegih za gorata področja se je razvila živahna diskusija o možnosti ukinitve Kraške gorske skupnosti. Naša stranka se je temu na vseh ravneh upirala in v svojem prizadevanju tudi uspela. Kraška gorska skupnost je namreč za naše ljudi pomembno upravno telo, ki bi moralo še pridobiti na svojem pomenu. Jeseni 1987 je Slovenska skupnost stopila v koalicijo in odbor, ki upravljata Gorsko skupnost. Zdaj si je treba prizadevati, da se končno reši dolgoletno vprašanje še vedno od dežele nepotrjenega statuta Kraške skupnosti. Ko smo že pri tem, je treba omeniti še uspešno delo našega predsednika Briške gorske skupnosti in pa zanimivi predlog, ki prihaja iz Benečije, naj bi združili Gorske skupnosti v obmejnem pasu videmske pokrajine in jim dali dodatne pristojnosti za gospodarski razvoj tistih doslej zelo zanemarjenih predelov.

Našemu svetovalcu je uspelo, da je lanski deželni zakon št. 59 napisan tako, da omogoča deželne prispevke za glasbene šole tudi za Glasbeno Matico in goriški Center Emil Komel.

V zadnjem proračunu deželne uprave je po zaslugi Slovenske skupnosti tudi postavka, ki naj bo namenjena slovenskim kulturnim ustanovam temeljnega pomena.

Tudi na deželni ravni je bilo nekaj posegov za uspešno izpeljavo upravno-financijske akcije, da pride do izgradnje slovenskega šolskega centra v Gorici, za katerega imajo odločilne zasluge naši goriški predstavniki.

Stalno smo si prizadevali tudi za reševanje problemov Slovenskega stalnega gledališča. Ob skrbi za njegovo vzdrževanje iz javnih skladov smo si prizadevali tudi za to, da zdaj upravni svet izraža vso pisano stvarnost Slovencev v zamostju. Naši predstavniki so si prizadevali tudi za postavitev umetniškega sveta. Še vedno pa je obveljal nenapisani veto za imenovanje predsednika Slovenskega stalnega gledališča, ki bi bil blizu naši politični sili.

O doseženem mestu v Tržaškem skladu, glede katerega so bile spet težave s socialistično stranko, sem že poročal. Potrjeno je bilo mesto strokovnjaka, ki ga je predlagala Slovenska skupnost, v deželnih finančnih družbah Friulia in Friulia-Lis, predlagali smo člana nadzornega odbora za družbo Udine-90. Še vedno pa ni izpolnjena obveza iz novembra 1986 o imenovanju strokovnjaka, ki smo ga predlagali za upravni svet pomembne finančne ustanove FRIE.

Sinhrotron in Kras

Le nekaj dni nas ločuje od srede, ko smo manifestirali pred deželnim svetom pod geslom »sinhrotron da — toda ne v Bazovici«. Brezigar je v deželnem svetu obširno utemeljeval nasprotovanje slovenskega prebivalstva, naravovarstvenikov in nekaterih političnih sil temu, kar je za nas politična in ne znanstvena izbira za lokacijo sinhrotrona. Kot je pisalo v proglasu, ki ga je podpisala tudi Slovenska skupnost, bi sinhrotron pri Bazovici prizadel narodnostno, gospodarsko in družbeno osnovo skupnosti, ki se istoveti z zemljo, na kateri živi in dela že stoletja. Za nas je to nov, preišljen udarec po narodnostnem ozemlju, s katerim se ne moremo sprijazniti.

Skrbi se nam še povečajo, če pomislimo, da Macanicov zakonski osnutek soloh ne predvideva zaščite interesov naše skupnosti na družbeno-gospodarskem in prostorskem področju.

Slovenska skupnost zahteva izvedbo večkrat objavljenе konference o kraškem teritoriju, ki naj opozori javnost in oblasti, da je napočil skrajni čas, da se ustavi brezsmiselno uničevanje Krasa z množičnimi razlastitvami. Še vedno niso bile izpolnjene vse obljube o protivrednosti za hitre ceste in za Področje za znanstvene raziskave.

V času, ko se najdejo izredno obsežna javna sredstva za sinhrotron, za turistične objekte v Sesljskem zalivu, glede katerega potrjujemo zahtevo, da ne utrpi naravne škode in narodnostnega in demografskega preobrata, postavljamo tu spet zahtevo po širokopoteznem deželnem zakonu

v korist kraškega področja, njegovih naselij, kmetijstva, tradicionalnih in inovativnih dejavnosti. Slovenska skupnost bo v deželnem svetu predložila tak zakonski predlog in pričakuje zanj razumevanje odgovornih dejavnikov.

Varstvo okolja

Za Slovensko skupnost je zdravo in racionalno izkoriščanje okolja temeljna vrednota. Pri varstvu narave, smo zapisali v program za deželne volitve, ne moremo odmisлити človeka, ki je bil v stoletjih ohranjevalec okolja. Pri načrtovanju zaščitnih območij zato ni mogoče izključiti človeka pri njegovih dejavnostih ter soodločanja krajevnih skupnosti. V primeru omejitve izkoriščanja zemlje in raznih vin-

Tajnik dolinske sekcije Ssk Mahnič pozdravlja delegate in goste

(Foto M. Magajna)

kulacij je treba priznati lastnikom primerno odškodnino. Omejiti je treba vojaške služnosti.

Najstrožje ukrepe, brez varčevanja na račun zdravja občanov, je treba sprejeti pri omejevanju škodljivih učinkov in onesnaževalnih posledic termičnih elektrarn, upepeljevalnikov smeti, cementarn, industrijskih kamnolomov in podobnih objektov. Znana je bitka Slovenske skupnosti, ki je bila prva odločno proti termocentrali v Miljskem zalivu. Znano je tudi naše nasprotovanje upepeljevalniku na področju Sovodenj in Štandreža.

Zakon za obmejna področja

Slovenska skupnost je, podobno kot ostale politične sile v deželi, zelo zaskrbljena zaradi predlogov po taki spremembi že dolgo predlaganega zakonskega besedila o

državnih prispevkih za razvoj obmejnega gospodarskega sodelovanja Furlanije-Julijske krajine, ki bi povsem izvotlile namen in vsebino zakona za obmejna področja. Popravki, ki so nastali v vladnih krogih, med drugim črtajo člen 9, ki naj bi ustanavljal sklad za kulturne dejavnosti slovenske manjšine v Italiji in italijanske manjšine v Jugoslaviji.

V okviru deželne večine si Slovenska skupnost prizadeva, da bi taki pogledi ne prodrli. Pred deželnim svetom pa je zdaj še zahtevno delo za novi zakon o industrijski politiki.

Naša stranka se zavzema za gospodarsko načrtovanje, ki naj ne zapostavlja manj razvitih, goratih in obmejnih področij. Dežela mora odločno braniti delovna mesta v industrijskem sektorju še zlasti pri državnih soudeležbah. Preiti je treba k novim dejavnostim, vendar je treba do časa njihove uresničitve odločno braniti to, kar imamo. Ne zavzemamo se za nove obrate z množično uporabo delovne sile, temveč za naložbe v srednji in mali, gibčni industriji z visoko tehnologijo. Široko se je treba odpreti mednarodnemu sodelovanju. Potreben zagon je treba zagotoviti trgovini, kmetijstvu, obrtništvu in gostinstvu. Največjo pozornost je treba posvetiti tistim članom družbe, ki so najbolj potrebni pomoči, prizadetim, bolnim, ostarelim, mladim. Dežela ima na tem področju široke pristojnosti.

Slovenska skupnost se zavzema za povečanje deželnih prispevkov slovenskim ustanovam in društvom in za posebne posege za prilagoditev dvoran in domov novim varnostnim predpisom.

Odnosi v manjšini

Že vse od posegov na prejšnjem deželnem kongresu je pod vprašajem formula enotnih nastopov naše manjšine. Že 29. maja 1986 je naše deželno tajništvo po široki razpravi zapisalo nekakšna pravila igre za enotno delegacijo, o katerih pa ni prišlo do temeljite razprave, še manj pa do dejanske uresničitve nekaterih temeljnih točk. Gre za to, da bi vse komponente nastopale s predstavniki, ki bi res predstavljali svojo komponento in ki bi bili pooblaščen za svoje nastope. Gre tudi za to, da prihaja le do paradne enotnosti, medtem ko so odnosi v manjšini neurejeni in neenakopravni. Enotna delegacija kot taka je zamrla. Prišlo je do posameznih skupnih akcij, a še do teh ob velikih težavah zaradi politike socialistične stranke do Slovencev in še zlasti do Slovenske skupnosti na Tržaškem. Ta politika ni doživela obsodbe tam, kjer bi jo upravičeno pričakovali.

Zastopstvo Slovencev je imelo v teh letih vrsto srečanj s politiki v Italiji in Jugoslaviji zlasti glede globalnega zaščitnega zakona. A formula akcijske enotnosti ostaja za Slovensko skupnost nerazčiščena in bi se moral o njej izreči naš kongres. Jasno pa je, da ima Slovenska skupnost kot samostojen politični subjekt pravico in dolžnost, da samostojno ustvarja politiko, za katero prejema zaupanje na volitvah.

Bogastvo stikov

Tudi v zadnjem obdobju smo ohranili in okrepili vrsto stikov s sorodnimi in drugimi organizacijami ter predstavniki.

Tradicionalni so naši tesni stiki s koroškimi brati, ki zagovarjajo samostojno slovensko pot tudi v politiki. Z Narodnim svetom koroških Slovencev, s Koroško enotno listo in s Klubom slovenskih občinskih odbornikov imamo redne stike z večkratnimi, tudi množičnimi sestanki v letu.

Naša stranka je, predvsem zaradi solidarnosti med manjšinami ter prizadevanj za zaščitni zakon, gostila v naših krajih valdostanskega senatorja Dujanya, valdostanskega poslanca Caverija in južnotirolskega poslanca Ebnerja.

Široko smo gojili stike v Evropi. Pri nas so bili flamski evropski poslanec Kuijpers in manjšinska strokovnjaka Peeters ter Sobiela Caaniz. Naši predstavniki sodelujejo v združenju CONFEMILI, z Ev-

in Jugoslaviji, ker smo del istega naroda, in tudi zato, ker dogodki za mejo vplivajo tudi pri nas. Staro je spoznanje, da je vabljenost matice toliko večja, kolikor bolj se utrjujejo težnje k demokraciji in gospodarski preosnovi. Zato smo bili tako zaskrbljeni ob ljubljanskem procesu, ob dogodkih na Kosovu, iznenadeni in ponosni na slovensko pomlad in toliko bolj zaskrbljeni ob zadnjih vesteh iz Ljubljane.

V zavesti, da so nujni čim širši in razvejani stiki z vso živo stvarnostjo v Sloveniji v duhu načela, ki nam je skupno, da slovenstvo ne pozna meja in da nosimo vsi skrb za skupno usodo, smo navezali stike tudi z novimi zvezami, ki so zaživele v Sloveniji. Obiskali smo Škofovsko konferenco in še druge dejavnike slovenskega življa.

Tu izražamo trdno željo, da bi se proces demokratske rasti in gospodarske ozdravitve nadaljeval ter da bi nova slovenska ustava utrdila slovensko samobitnost, suverenost in nove poglede.

katerih avtonomističnih skupin za evropski parlament. S podobnima listama smo šli na prve evropske volitve leta 1979 in na druge evropske volitve leta 1984, ko smo tudi izvolili skupnega evropskega poslanca. Bistvena novost se pri letošnjih volitvah kaže že na zunaj. Tokrat ne gremo na volitve pod znakom stranke, ki je že zastopana v parlamentu in ki je torej opršena zbiranja 30 tisoč podpisov predlagateljev v vsakem okrožju. Na volitve gremo s skupnim znakom, veliko črko E, ki je simbol Evrope. Znotraj črke so simboli vseh osmih sodelujočih skupin. Na vrhu je lipova vejica, ki bo tako prvič na volilnih lepkih in na glasovnicah po vsej Italiji. Na sredi, nekoliko bolj poudarjena, sta simbola strank, ki sta zastopani v parlamentu in sta v koaliciji najmočnejši: pobudnice evropskih zavezništav Unione Valdotaïne in Sardinske akcijske stranke. Potem so tu še simboli Okcitankega avtonomističnega gibanja, Južnega gibanja, ki vključuje tudi nekaj grških in albanskih predstavnikov iz južne Italije, Union del Popolo Veneto, furlanskega orla, ki ga je predlagala Union Furlane, ter napis Südtirol, ki označuje posebno volilno skupnost južnotirolskih Nemcev, ki kandidira bivšega vodilnega predstavnika in dolgoletnega podpredsednika bocenskega pokrajinskega odbora Benedikterja. V našem in v drugih okrožjih bosta nadalje prisotna kot neodvisni osebnosti znana strokovnjaka za manjšinska vprašanja Guy Héraud iz Francije in Sergio Salvi iz Italije, avtor znanih knjig »Le lingue tagliate«, »Le nazioni proibite«, »Patria e matria« in drugih.

Sporazum govori o tem, da bo izvoljeni evropski poslanec na svojem mestu tri leta, za ostali dve leti pa bo prišlo do rotacije s predstavniki ostalih skupin. V vseh petih okrožjih bodo zastopani kandidati vseh omenjenih manjšin. V volilnem programu je na prvem mestu točka, ki govori o tem, da se bo lista, ki ima gesto »Federalizem«, zavzemala za uresničitev vsebine resolucij evropskega parlamenta, ki sta ju sestavila poslanca Arfè in Kuijpers. Ta načela naj bi še razvijali, tako da bi dobili evropske ustavne norme o pravicah narodov brez države in narodnih manjšin. Te morajo imeti široko dejansko avtonomijo. Lista se bo zavzemala za politiko enakopravnosti in se bo borila proti raznarodovanju. Prizadevala si bo za to, da se vsem etničnim skupinam zajamčijo dostojanstvo in istovetnost, jezik in simboli, šolske in kulturne ustanove, sredstva množičnega obveščanja, narodno ozemlje in družbeno-gospodarski razvoj.

V nadaljevanju je govor o podpori vsem gospodarskim in kulturnim pobudam, ki naj pomagajo narodnim, jezikovnim in kulturnim skupnostim. Govor je dalje o varstvu okolja, o pravičnejši gospodarski ureditvi, o brezjedrski Evropi, o delu za mir in mednarodno solidarnost. Tu je še obveza, da se bo manjšinska lista zavzemala, da Evropska skupnost izkazuje pozornost in podporo procesu demokratizacije, priznavanja narodnostnih pravic in razvoja evropske ideje v državah vzhodne Evrope.

Lista je izbrala pot povezave manjšin in nekaterih avtonomističnih skupin ter odklonila zavezništvo s tistimi lokalističnimi skupinami, ki zdaj snujejo kandidatne liste nekakšnega severno-italijanskega za-

Predsedstvo 6. deželnega kongresa. Z leve proti desni: Dolhar, Špacapan, Terpin, Jevnikar, Brezigar (predsednik), Corsi, D. Terpin in Opelč

(Foto M. Magajna)

ropskim uradom za manj razširjene jezike, s FUENS-om in AIDLCM-om. Sodelujemo tudi pri zasedanjih Evropske svobodne zveze.

Glede matične domovine so naša srečanja s Socialistično zvezo delovnega ljudstva Slovenije redne, letne, izmenične iskrene izmenjave. Za nas je enotni slovenski prostor živa potreba in naravna nujnost. Od matičnih oblasti pričakujemo, da izpolnjujejo mednarodne in notranje ustavne obveze Slovenije in Jugoslavije, da se zavzemata za naše pravice. Pričakujemo pa tudi enakopravno ravnanje do vseh, brez monopolov v zamejstvu, s skupnim prostorom, ki naj bo tak tudi za misli in tiskovine, za upoštevanje manjšinske stvarnosti v šolah in matičnih sredstvih množičnega obveščanja.

Slovinci v Italiji z zanimanjem in veliko skrbjo sledimo premikom v Sloveniji,

Iz lastnih korenin v Evropo

Vočstvo, ki bo izšlo iz današnjega kongresa, ima pred sabo odgovorne naloge. Najprej bodo na vrsti evropske volitve 18. junija, velika preizkušnja pa bodo tudi številne občinske volitve prihodnje leto.

Tajništvo in svet, ki danes končujeta svoj mandat, sta zaradi strogih rokov volilnega zakona že sprejela vse bistvene sklepe glede evropskih volitev. Čaka nas le kampanja.

Po dolgotrajnih pogajanjih je bil 22. aprila dosežen sporazum o potrditvi, a tuji prenovitvi koalicijske liste manjšin in ne-

Resolucije, odobrene na kongresu Slovenske skupnosti

KONGRES ZAVRAČA OSNUTEK MINISTRA MACCANICA

Deželni kongres Slovenske skupnosti, zbran v Boljuncu 7. maja 1989, z zaskrbljenostjo jemlje na znanje, da vlada pripravlja besedilo osnutka zakona za zaščito Slovencev, ne da bi se o vsebini in besedilu predhodno dogovorila s predstavniki prizadete manjšine; obenem ugotavlja, da je besedilo, ki ga je neuradno objavil tisk, povsem nezadovoljivo, ker:

1. zmanjšuje že obstoječo raven zaščite, ki izhaja iz mednarodnih sporazumov in iz številnih normativnih ukrepov;

2. izključuje iz zaščitnih določil velika območja, kjer Slovenci intenzivno delajo in živijo, med katerimi mesti Trst in Gorica ter občine Milje, Tržič, Ronke in Krmin;

3. obravnava Slovence v videmski pokrajini kot nedoločeno skupino slovanskega izvora;

4. opušča celotna poglavja, ki bi morala biti sestavni del zaščitnega zakona, kot sta zaščita gospodarskih dejavnosti in upravljanje celovitosti ozemlja, na katerem živi manjšina.

Deželni kongres Ssk odločno zavrača take predloge, ki nikakor ne ustrezajo dejanskim potrebam manjšine, in pooblašča novo strankino vodstvo, da nemudoma poseže pri pristojnem ministru in na drugih mestih z namenom, da pride do korenitih sprememb zakonskega besedila, ki mora dejansko zaščititi slovensko manjšino na celotnem ozemlju, na katerem živi, in na vseh področjih njenega življenja.

Zbor slovenskih političnih predstavnikov

Šesti deželni kongres Ssk obvezuje deželno strankino vodstvo, naj da pobudo za sklicanje zborovanja slovenskih političnih predstavnikov v Furlaniji - Julijski krajini

Sinhrotron, upepeljevalnik in poštni center

Deželni kongres Slovenske skupnosti poudarja, da ima zemlja izredno velik pomen za obstoj in razvoj slovenske manjšine v Italiji. Zato so vsi posegi po slovenski zemlji hud udarec za celotno manjšino in resno ogrožajo njen obstoj. Slovenska skupnost ponavlja zahtevo, da se morajo pri načrtovanju posegov na ozemlju, na katerem živijo Slovenci, upoštevati specifične potrebe naše manjšine.

Slovenska skupnost še zlasti zahteva: 1. spremembo lokacije sinhrotrona, ki naj ne bo nameščen pri Bazovici, ampak znotraj območja za znanstvene raziskave; 2. revizijo pokrajinskega načrta za gradnjo novega upepeljevalnika za Goriško, ki ne sme biti zgrajen v sovodenjski občini v neposredni bližini naseljenega ozemlja; 3. spremembo lokacije poštnega centra na Tržaškem, ki ne sme prizadeti ene še redkih obstoječih vrtnarij na Kolonkovcu.

Glede na dejstvo, da je edino jamstvo za ohranitev celovitosti našega teritorija ustrezna zakonodaja, deželni kongres obvezuje strankine organe, da se na vseh ravneh zavzemajo, da pride čimprej do odobritve ustrezne zakonodaje za dejansko zaščito in razvoj gospodarskih dejavnosti na ozemlju tržaškega in goriškega Krasa, na katerem živi slovenska manjšina.

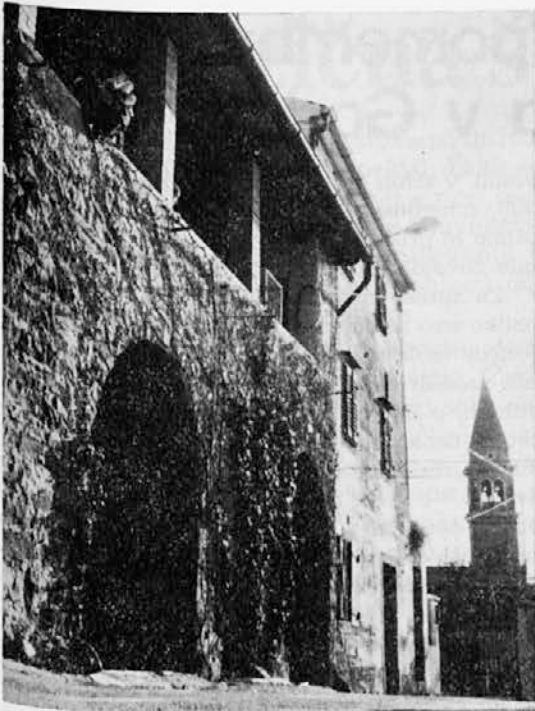
Kongres o stanju v matici

Šesti deželni kongres Slovenske skupnosti z globoko prizadetostjo in zaskrbljenostjo sledi poteku dogodkov v matični Sloveniji. Pretreseni smo nad dejstvom, da v republiki sredi Evrope, v kateri je veliko besed o pravni državi in civilni družbi, državljan nima pravice do sojenja v lastnem jeziku, niti v skladu s pravili glede sodnega postopka, in ob vesti, da je Slovincem miting prepovedan. Kako je mogoče, da v isti državi svobodni državljani smejo manifestirati v podporo Miloševiću politiki, ne smejo pa manifestirati v podporo slovenske pomladi? S to prepovedjo je kršena najosnovnejša pravica do prostega in svobodnega zbiranja in združevanja. Ponovno zahtevamo, da se ozadje procesa Janša razčisti, da se ob vzpostavitvi suverene pravice slovenskega jezika v republiki Sloveniji proces obnovi in Janša osvobodi. Prav tako odločno zahtevamo, da se spoštujejo zahteve demokratične javnosti.

Dostojanstvo slovenščine in demokratičnost ter ugled matice so namreč bistvenega pomena tudi za slovensko manjšino.

—o—

Na predsedniških volitvah v Panami se je uveljavila opozicija. Pristaši diktatorja Noriega so povzročili val nasilja. Sam ameriški predsednik Bush je pozval Noriega, naj spoštuje izid volitev in naj se umakne.

vezništva. Iskala je stikov tudi z Južno-tirolsko ljudsko stranko, ki pa je potrdila povezavo s Krščansko demokracijo. Osem skupin je po preteklosti, deloma tudi po usmeritvi različnih. Zbrale so se na podlagi programa, ki sem ga omenil, z željo, da se zagotovi zastopstvo manjšin v evropskem parlamentu. Zato odklanjamo nestrvarne obtožbe in neverjetno polemičnost komunističnega razumnika v zadnjem tržaškem »Delu«.

Naši kandidati bodo prisotni v vseh petih okrožjih za evropske volitve. V našem severovzhodnem, ki obsega Furlanijo-Julijsko krajino, Veneto, Tridentinsko-Južno Tirolsko in Emilijo-Romagno, bosta kandidirala pisatelj in priznani borec za slovensko samobitnost ter delavec za Evropo in povezavo med manjšinami prof. Boris Pahor in naš goriški občinski odbornik prof. Andrej Bratuž, ki ima velike zasluge za prvo in drugo evropsko volilno zavezništvo. On bo tudi naš kandidat v okrožju Sardinija - Sicilija, kjer naj bi prišlo do omenjenih rotacij. V severozahodnem okrožju bosta kandidirala predsednica Sveta slovenskih organizacij, nekdanja goriška pokrajinska odbornica Marija Ferletič in tržaški zdravnik dr. Vinko Milič, ki je na tistem področju tudi kot član Tržaškega okteta pridobil veliko prijateljev. V srednji Italiji bosta kandidirala tržaški občinski svetovalec, univerzitetni profesor Aleš Lokar in dolinski občinski svetovalec dr. Boris Gombač. V okrožju južne Italije bosta kandidirala tajnik devinsko-nabrežinske sekcije in vodja pisarne naše deželne svetovalske skupine Antek Terčon ter goriški profesor Albin Sirk, nekdanji član Cassandrove komisije za zaščitni zakon pri predsedstvu italijanske vlade.

Čaka nas torej nov volilni boj. Za te volitve in sploh za delo Slovenske skupnosti naj velja še zadnja misel, da se ne moremo omejevati na ožje vzeto politično in strankarsko delo. Razgibati moramo narodno zavest in življenjsko voljo naše skupnosti, podpreti tiste dejavnike, ki narodno zavest podpirajo in gradijo. Politika mora za vse to skrbeti. Le tako bomo zdaj in v prihodnje rasli IZ LASTNIH KORENIN V EVROPO!

Odličja Slovenske skupnosti

Odličja Slovenske skupnosti so na šestem deželnem kongresu prejeli:

Rajni MIRO GRADNIK v spomin, za zasluge, ki jih je imel za razvoj Slovenske skupnosti na Goriškem in v deželnem merilu. Izgubili smo ga pred enim letom, sredi mandata deželnega podtajnika Slovenske skupnosti.

Dr. DRAGO ŠTOKA za naporno in plodno delo, ki ga je 20 let opravljal kot deželni svetovalec Slovenske skupnosti in sploh kot vodilna osebnost naše stranke.

Monsignor dr. ANGEL CRACINA, beneški Cedermac, za življenjsko delo med rojaki v Benečiji, za obrambo dostojanstva naših ljudi v cerkvi, v javnosti, pred sodiščem in v tisku.

Pisatelj prof. BORIS PAHOR za javno in še posebej publicistično ter pisateljsko delo za našo samobitnost, pravice vseh manjšin, odpiranje Evrope, za delo za samostojno nastopanje s Slovensko levico pred dvema desetletjema.

Javna delavka MARIJA FERLETIČ, predsednica Sveta slovenskih organizacij, za delo, ki ga je v sedemdesetih letih opravila kot pokrajinska svetovalka in odbornica Ssk na Goriškem.

Prosvetni in športni delavec prof. MARTIN KRANNER za delo, ki ga je opravil kot goriški pokrajinski svetovalec samostojne slovenske stranke v letih 1960-65.

Časnikar in javni delavec SAŠA RUDOLF za delo, ki ga je opravil kot pokrajinski svetovalec Ssk na Tržaškem v dveh mandatih in kot prvi tržaški pokrajinski odbornik Ssk.

Javni delavec IVAN BRECELJ za javno in politično delo, predvsem na mestu tajnika sekcije Ssk v devinsko-nabrežinski občini.

DALKA STURMAN za slovensko poslanstvo v ogroženem slovenskem prostoru, za pospeševanje naše pesmi in naše besede.

OLGA BAN za javno in vsestransko delovanje v korist tržaškega slovenskega občestva, predvsem pri Sv. Jakobu in med nekdanjimi učenci in dijaki Ciril-Metodovih šol.

CVETO MARC za zavzeto delo na narodno prosvetnem področju, predvsem glasbenem, za privrženost slovenskemu samostojnemu nastopanju.

DRAGO PETAROS za kulturno in umetniško dejavnost, predvsem kot pevovodja svetnih in cerkvenih zborov.

ANTON BAK za narodno zavednost in zvestobo slovenski besedi in misli.

JUST COLJA za življenjsko prizadevanje za slovenstvo v vseh njegovih pojavih, za slovensko kulturo in jezik.

V spomin GIZELI BENEVOL, ki je umr'la pred dnevi in je bila, predvsem v krogu Marijine družbe v iz ul. Risorta v Trstu, pod fašizmom in po vojni tipična predstavnica žena, ki so vzdrževale slovenstvo in prosveto, ter med prvimi so-trudnicami povojnega samostojnega političnega gibanja v katoliških vrstah.

Zanimiva in pomembna okrogla miza v Gorici

SMReKK in GORIŠKI LOK prirejata okroglo mizo o temi:

Gorica:

Zunanja podoba dvojezičnega mesta

v torek, 16. maja, ob 20.30 v Kulturnem domu v Gorici.

Uvodni prispevki: dr. Danilo Sedmak: Simbolična oprema mesta; Teoretska iz'odišča; dr. Vito Svetina: Vloga SDGZ pri uveljavljanju dvojezičnega poslovanja; Hadrijan Corsi: Slovenska prisotnost v javnih gospodarskih organizacijah; dr. Aldo Ruppel: Kultura poslovanja v narodnostno mešanem okolju.

V zvezi z omenjeno okroglo mizo smo od prirediteljev prejeli tale prispevek:

»O zunanji podobi mesta pripoveduje mesto samo. Simboli, zunanji napisi, reklama s v glavnem italijanski. Čeprav je slovenska narodna skupnost nepogrešljiv del mestne bitnosti in živosti, vendar se navzven to ne kaže, ker nima ustreznih simbolov, ki bi izpričevali njeno prisotnost.

Začuti se razmah med velikopoteznimi prog'asi in praktičnim uveljavljanjem slovenstva. Razkol med potencialnostjo in stvarnimi dejanji za dosego določenih ciljev (dvojezičnost; obstoj; zunanji videz mesta; osveščanje večinskega naroda) je najbolj očiten v podjetniško-trgovskem sektorju.

Se slovensko podjetništvo drži samo tržnih pravil ali obstaja program slovenskih gospodarskih organizacij za dosledno uveljavljanje slovenskega jezika v javnosti, oziroma, je vse to prepuščeno slučajnosti iniciativ posameznikov?

Kateri so vzroki (finančni? bojazen? brezbriznost?), da se tako malo poslužujemo dvojezičnosti? So samo kulturne ustanove dolžne gojiti in širiti slovensko besedo?»

Se en prispevek

**MESTO SAMO PRIPOVEDUJE
ali GORIŠKI PARADOKS**

Novemu prišlecu daje Gorica občutek mirnega, zaprtega mesteca, v katerem je več gostiln in barov, kino, grad, Soča; tu so bili že dolgo od tega hudi boji. Sicer kraj je lep.

Za Slovence zlepa ne bo izvedel. Če bo slišal nerazumljiv jezik, si bo mislil, kako je čuden goriški dialekt. Slovenska prisotnost se pač v zunanji podobi mesta ne kaže. Verjetno pozabljamo, da je mnogokrat prav oblačilo tisto, ki naredi meniha, pozabljamo, kako so v letih 20 in 30, potem ko je bila naša identiteta zapisana izničenju, preoblekli ta prostor. Drugorodci (Slovenci, Nemci itd.) so dobili nova imena in priimke (P. Parovel v knjigi »L'identità cancellata« pravi, da je bilo samo v Gorici in njeni provinci spremenjenih približno 100.000 priimkov), posiljena so bila tisočletna imena vasi in krajev, izginili so slovenski in nemški napisi na trgovinah, gostilnah, uradih, društvih, ulicah, razglednicah. Sicer na splošno ni nikogar motilo, če si ostal Slovenec navznoter, če si doma govoril v svojem materinem jeziku, če si na izletu pevskega zbora navdušeno prepeval slovenske narodne

pesmi. V tistih desetletjih so bili najvažnejši simboli, zunanost — ta že sama pripoveduje — vse ostalo bi prišlo že samo. Tedaj je naše mesto dobilo novo obleko, ki jo v glavnem nosi še danes.

Za spremembo imen in priimkov v prvotno obliko smo se do sedaj premalo potrudili, za dvojezične table se vedno znova borimo, o dvojezičnih napisih na slovenskih trgovinah, uradih, gostilnah, o dvojezični korespondenci npr. v podjetjih, banki itd., o razglasni deski v centru mesta (najrazličnejša društva in organizacije imajo svoje) — o vsem tem ni govora. Je to nedosegljivo? Bi nam bilo v škodo? Ali je to samo ena naših neizkoriščenih pravic? Ali ne živimo v nekoliko anahronistični in nenormalni situaciji, s katero smo se vsi skupaj dobro sprijaznili? Svetovni trendi se premikajo — odpiranje Vzhod - Zahod, perspektivnost združene Evrope, vizije so širše — mi pa se znamo obračati samo v loku 180 stopinj. Pravi paradoks je, da goriško gospodarstvo živi z ostalo polovico stopinj kroga, navzven pa se to ne kaže.

Goriško gospodarstvo odvisi, direktno ali indirektno, od jugoslovanskih kupcev. Tudi brez Slovencev v Gorici bi po vsaki ekonomski logiki morala biti prisotna dvojezičnost v praktično poslovnih dejavnostih. Skoro vsaka uslužbenka v Gradežu ali Lignanu se bo naučila nekaj nemških besed. Tu pa stvari potekajo drugače. Premalo je pretoka, informacij. Sicer so izjeme, občutiti je nekatere spremembe. Pravimo, da je vsega kriva meja, kriva je otopela anahronističnost našega mesta in prepočasen razvoj najrazličnejših struktur, vendar tudi nas samih.

Premalo verjamemo v možnost, ki jo predstavljamo, vedno se počutimo kot tisti, ki nenehno nekaj toži in zahteva. Pozabljamo, da damo mestu pozitivne naboje danes kot nekoč. Tolminski upor iz leta 1713 je del goriške preteklosti, na katero je mesto lahko ponosno (ne glede na narodnost).

Zadnje čase nenehno slišimo o možnih perspektivah naše skupnosti v Italiji. Zgleda, da so perspektive našega obstoja v odpiranju, spoznavanju, ki pelje k razumevanju in sožitju. Povsod so me najbolj cenili, če sem se kazal za tisto, kar sem. Mislim, da tudi Gorica postaja zrela v tem smislu in bi dvojezične napise sprejela brez hujših pretresov in se nanje privadila. Nekateri privatniki so dvojezičnost (ni stvar samo dvojezičnih napisov na trgovinah ipd.) že uvedli, vendar če bi prišla v tem smislu parola od naših institucij, bi mesto dobilo novo obleko in bi zaživel bolj normalno in zgovorno.

Za dvojezična območja najrazličnejši strokovni simpoziji, kjerkoli, svetujejo dvojezičnost ali celo trojezičnost že od otroških vrtcev dalje, saj večnarodno območje ni v nobenem smislu zavratalni faktor. Dvojezično območje je kulturno in ekonomsko perspektivnejše. Tudi Gorica, goriško lice, bi lahko z »novo obleko« postalo zanimivejše. Že sama obleka bi pripomogla, da bi se Goričani počutili in vedli bolj normalno. Marsikak goriški paradoks bi odpadel sam od sebe.

Velik odstotek italijanskih Goričanov (po narodnosti) je željan informacij. Samo spoznavanje in naša prisotnost ljudi tudi navzven bosta dala prostoru žive in vsakdanje informacije. Nerazumevanje rodi večkrat poseben občutek, ki ga lahko primerjamo nekakšnemu strahu. V tem smislu bi se bilo vredno pogovoriti, če bi bilo

dalje na 14. strani ■

Dvojezična šola v Benečiji

Zadnji večer v Društvu slovenskih izobražencev v Trstu je očitno pričal, kako se mora manjšina sama, aktivno in v prvi osebi zavzeti, da si zagotovi tiste človekove pravice (kot je pravica do izobraževanja v materinem jeziku), ko državne oblasti dokažejo, da ničesar zanjo ne store.

Predsednik slovenskega izobraževalnega centra v Špetru, Pavel Petričič, Živa Gruden, ravnateljica dvojezične šole, in Antonella Cromaz, ena sedmih učiteljic, ki delajo na tej šoli, so spregovorili o delovanju vrtca in treh razredov osnovne šole v Benečiji, se pravi o delu z 41 otroki. Spregovorili so o originalnem pedagoškem dvojezičnem modelu, ki omogoča učiteljicam, da z otroki enakovredno govorijo v knjižni slovenščini in v italijanščini, med prostimi dejavnostmi pa otroci uporabljajo tudi narečje, tako da ohranijo živ odnos do jezиковne dimenzije in torej dejanskega stika z okoljem v katerem živijo. Prikazali so družbeno stvarnost, v kateri učenci živijo, problem mešanih zakonov, ko eden staršev ne govori italijanščine, ampak je mogoče francosko govoreča oseba. Vse

to ustvarja posebne pogoje, v katerih deluje špeterska dvojezična šola.

Učitelji in vodstvo šole pa se morajo soočiti tudi z upravno in družbeno stvarnostjo. Občinske uprave in videmska pokrajina kažejo pozitiven odnos do te šolske stvarnosti. Vodstvo šole pa se zavzema, da ne bi prišlo do konfliktov s šolskimi oblastmi, oziroma da ne bi s svojo dejavnostjo prizadelo državnih šol v Nadiških dolinah, kjer je dejansko malo otrok in se zato šole tudi zapirajo. Prav prisotnost špeterske dvojezične šole pa celo omogoča obstoj nekaterih državnih šol, saj jih ohranjajo tudi iz političnih razlogov.

Štiriletno delovanje dvojezične šole in vrtca v Špetru gotovo pomeni izredno pomemben doprinos k obstoju slovenskega življa v Benečiji.

—o—

V ponedeljek bo umeščeno v Beogradu novo predsedstvo SFR Jugoslavije. Po načelu rotacije bo ta dan postal predsednik predsedstva Jugoslavije Slovenec dr. Drnovšek, ki je na referendumu v Sloveniji prejel, kot znano, veliko večino glasov.

Kulturni dom v Gorici

PROGRAM PRIREDITEV V MAJU

12. (petek) ob 18.30: Predstavitve nove kasete »Pomladno cvetje« ansambla BIG BEN iz Nove Gorice. Prireditelj: Kulturni dom.

16. (torek) ob 20.30: OKROGLA MIZA. Prireditelj: Smrekk in Goriški lok.

18. (četrtek) ob 20.30: Prireditev ob zaključku filmske sezone. Prireditelj: Kinoatelj.

19. (petek) ob 20. uri: 25-LETNICA SZ DOM-GORICA. Predstavitve priložnostne knjige. Avtor: Vili Prinčič. Prireditelj SZ DOM (Gorica).

20. (sobota) ob 15. uri: Posvet: »Slovinci po svetu«. Prireditelj: Zveza slovenskih izseljencev FJK.

26. (petek) ob 20. uri: Zaključna telovadna akademija SZ DOM. Prireditelj: SZ DOM (Gorica).

27. (sobota) ob 9.30: 2. deželni kongres bolničarjev Furlanije Julijske krajine. Prireditelj: A.N.I.A.R.T.I. Vsedržavno združenje bolničarjev.

27. (sobota) ob 9. uri: Pričetek tečaja »TEHNIKA MASAŽE«. Prireditelj: IDISS iz Vidma.

31. (sreda) ob 18. uri: Otvoritev razstave likovnih izdelkov goriških osnovnošolskih otrok.

Odmeven »praznik frtalje« v Rupi

Tudi letos so požrtvovalni člani pevskega zbora Rupa - Peč ob prijazni cerkvi sv. Marka v Rupi priredili tradicionalni »praznik frtalje«. Prireditve so se vrstile tri dni, prva pa je bila na vrsti 25. aprila, torej na dan, ko goduje patron rupenske župnijske cerkve. Nastopila sta otroški pevski zbor Rupa - Peč pod vodstvom Nadje Kovic in otroški pevski zbor iz Sovodenj, ki ga vodi Loredana Peteani. Sledilo je tekmovanje v pripravi frtalje, ki se ga je udeležilo 12 tekmovalcev.

V nedeljo, 30. aprila popoldne, se je praznik nadaljeval z nastopom mešanega pevskega zbora iz Mirna pod vodstvom Andreja Budina, ki je pripravil krajši koncert slovenskih umetnih pesmi. V tem delu sodeloval tudi 87-letni Anton Budin iz Mirna, ki je dovršeno in na pamet recitiral tri pesmi, prebral pa je tudi priložnostni govor, v katerem je obudil spomine na nekdanje stike med Mirnom ter Rupo in Pečjo in obenem pojasnil, kako so

nekdaj ob prazniku sv. Marka rupenski domačini pevce iz Mirna pogostili s frtaljo, tako da lahko začetek tega praznika postavimo že v predvojni čas. Po nastopu Mirencev se je predstavila ritmična skupina iz Selc nad Škofjo Loko, nato pa folklorna skupina iz iste vasi.

Pomembna točka zadnjega dne »praznika frtalje« 1. maja popoldne je bil govor deželnega svetcavalca Slovenske skupnosti Bojana Brezgarja. V njem se je dotaknil trenutnega evropskega političnega položaja, italijanske in posebej zamejske stvarnosti ter zadnjih dogodkov v Sloveniji oz. Jugoslaviji. Zelo je bil kritičen do zavlačevanja italijanskih oblasti glede zaščitnega zakona o slovenski manjšini ter do načrta o postavitvi sinhrotrona pri Bazovici. Pozitivno je ocenil proces demokratizacije v Sloveniji, v zaključnem delu govora pa je poudaril pomen evropskega združevanja in hkrati spomnil na bližnje

dalje na 16. strani ■

REKTOR FRILLI POTRJEN

53-letni profesor Franco Frilli, ki je od leta 1983 rektor videmske univerze, je bil potrjen na tem položaju še za naslednje triletje. Glasovanja o novem rektorju se je udeležilo 69 odstotkov upravičenih docentov. Prof. Frilli, ki je po rojstvu iz Trsta, je prejel 148 glasov od skupnih 194. Videmska univerza ima danes 6.000 študentov in 11 diplomskih smeri.

Dne 8. t.m. je zaradi bolezni umrl v Benetkah njen nekdanji prorektor in dekan fakultete za jezike, 48-letni lingvist prof. Paolo Zolli.

—o—

Predsednik Gvatemale Cerezo, ki je bil izvoljen na demokratičnih volitvah, je sporočil, da je vojska zatrla upor in preprečila državni udar, ki so ga pripravljali nekateri častniki. Ameriška vlada je potrdila svojo podporo vladi predsednika Cereza.

Zbirka pesmi o prvi svetovni vojni

»Oj, Doberdob, slovenskih fantov grob«. Tako poje znana pesem Zorka Prelovca. Doberdob je zaradi silovitih bojev, ki so se bili po tamkajšnjih kraških goličavah, postal sinonim trpljenja slovenskih in drugih avstrijskih vojakov med prvo svetovno vojno. Doberdobsko kulturno društvo »Jezero« in občinska knjižnica sta v petek, 5. t.m., priredili večer, na katerem je Karel Černic predstavil antologijo ljudskih in umetnih pesmi o prvi svetovni vojni »Oblaki so rudeči«, ki je izšla pri Založništvu tržaškega tiska, uredil pa jo je profesor Janez Povše. Večer so obogatili člani Goriške gledališke skupine in pevci moškega

zbora »Jezero«. V društvenih prostorih so odprli razstavo zgodovinskih fotografij o Doberdobu in neposredni okolici v prvi svetovni vojni, ki jo je uredil Karel Ferletič.

Karel Černic je podal zgodovinski prikaz dogodkov. Med drugim je ugotovil, da predstavlja ta zbirka pesmi sicer nekoliko nenavaden, a vseeno zanimiv zgodovinski doprinos k boljšemu poznanju zgodovine prvega svetovnega spopada, saj posredno omogoča bralcu, da podoživlja vzdušje, v katerem so vojaki na fronti oziroma žene, matere ali dekleta doma gledale na dogodke.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Večdelni nemški roman o poteku prve svetovne vojne na Balkanu

Pri Münchenskem založniškem podjetju Albert Langen - Georg Müller je pod konec leta 1988 izšel obsežen, trodelni roman o dramatičnem poteku prve svetovne vojne na Balkanu. Napisal ga je v bavarskem Herrngiersdorfu živeči slovenski rojak Igor Šentjerc. Leta 1927 v Slovenj Gradcu rojeni avtor ima za seboj razvejano življenjsko pot, ki je že sama po sebi pravi roman. Med zadnjo vojno se je moral kot gimnazijec izseliti globoko v tedanji Tretji Rajh. V Hornu na Nižjem Avstrijskem je nadaljeval šolanje. Prišel je k takoimenovani protiletalski obrambi pri Linzu, potem pa je kopal obrambne jarke na Češkem in Poljskem. Od tu je pobegnil k Sovjetom in se skupaj z Rdečo armado prebil do Blatnega jezera na Madžarskem. Pozneje se je na Dunaju prijavil v jugoslovansko vojsko. Prišel je k prvemu slovenskemu bataljonu v Trebnjem na Dolenjskem in postal komunist. Kot funkcionar SKOJ-a je le na pol študiral, med drugim slavistiko na ljubljanski univerzi. Postal je načelnik takoimenovanega agitpropa pri Fizikalni zvezi Slovenije, kjer je skrbel za pravilno ideološko linijo slovenskih telovadcev. Pozneje je bil urednik športnega lista »Polet« in mnogo brane »Poletove priloge«, prvega povojnega slovenskega neidološkega glasila, ki pa je prišlo v navzkrižje z uradnimi direktivami. Poseben uspeh je doživela izredna »Poletova« izdaja ob vstaji v Vzhodnem Berlinu 17. junija 1952. Direktorja založniškega podjetja, pri katerem je časnik izhajal, so zaprli. Tedaj je Šentjerc, ki je v povojnem slovenskem strogo komunističnem literarnem glasilu »Novi svet«, ki ga je urejal Boris Zihlerl, objavil prve literarne slovenske tekste, zapustil Jugoslavijo in odpotoval v Zvezno republiko Nemčijo, kjer je zaprosil za politično zatočišče.

Šentjerc je začel pisati v nemškem jeziku. Za ilustrirane revije z velikansko naklado, kot sta »Quick« in »Stern«, je pripravljaval napete romane v nadaljevanjih. Pisal je pravzaprav o tem, kar je kot gimnazijec in mladinec doživel sam med vojno in takoj po vojni. Podobno kot Konrad Salik ali Simmel je na poljuben način pisal o vojni in revoluciji, smrti in ljubezni.

V romanu »Nepotešljivi tok« je poročal o vlogi zdravnika na fronti. V ospredje je postavil moralni problem, ki ga sproži vsaka vojna, problem ubijanja, smrti in žrtvovanja, a tudi rešitve in pričakovanja. V obširnem romanu »Molitev za ubijavca«, ki je v nemščini izšel prvič leta 1958 in je preveden tudi v angleščino in francoščino, je v ospredju teror stalinističnih komu-

nističnih partij, kot je zavlada leta 1948 po resoluciji kominforma in se še stopnjeval do ljudske vstaje na Madžarskem v letu 1956. V enem izmed prizorov romana se obesi neki član komunistične partije, a istočasno sporoči v pismu, da je do konca ostal zvest komunist, saj se boji, da ga bodo drugače še po smrti preganjali.

Šentjerc je napisal še več romanov s podobno tematiko. Dela »Hudič potrebuje ljubezen«, »Bumerang«, »Rdeča princesinja«, »Kralj naj umre« ali »Smehljajoči se demon« so napisani v lažje berljivem jeziku in prevedeni v številne tuje jezike.

V novem, skoraj 850 strani obsegajočem romanu »Ogenj in meč«, ki je nedavno izšel v Münchnu, razčlenjuje Igor Šentjerc potek prve svetovne vojne na Balkanu. Na sicer standarden, reportažen in poljuden, a vsekakor tudi dokumentarno pretehtan način, poroča o umoru avstroogrškega prestolonaslednika Franca Ferdinanda v Sarajevu ter o avstroogrski vojni napovedi Srbiji ter tej sledečemu vstopu Nemčije, Francije in Rusije v vojno. Ena važnejših oseb dela je nemški feldmaršal August von Mackensen, ki je oktobra 1915 skupaj z avstroogrskimi četami vdrl globoko na srbsko ozemlje ter med drugim zmagovito zasedel Kosovo polje ter tamkajšnje turško in albansko prebivalstvo po poročilu nemškega vrhovnega štaba osvobodil srbskega jarma. Roman se konča z avstroogrskim in nemškim vdorom v Srbijo in Črno goro, odkoder odide tamkajšnji zadnji kralj Nikola, potem ko tirolski strelci januarja 1916 zasade avstroogrsko zastavo na Lovčen, za vedno v izgnanstvo. V ta okvir, ki ga polni kar osemdeset glavnih oseb od cesarjev in kraljev vse do podložnikov in kriminalcev, je vtkana tudi osnovna zgodba romana. Ta pripoveduje o črnogorskih veljakih iz rod-

bine Bošković ter o poboju te družine, ki je imel bržkone politično ozadje in ni bil le delo albanskih razbojnikov, kot so hotele grozljivi dogodek razložiti uradne govornice. Pri poboju je bil očitno umorjen tudi avstrijski diplomat Karl Meyster, njegovo smrt pa so pojasnili kot »nesrečo pri lovu«. Leta 1914 odpotuje sin umorjenega diplomata Stefan Meyster z Dunaja na Cetinje v posebni »strogo zaupni misiji«, kot obveščevalec avstroogrške vlade o dogodkih na balkanskem sodu smodnika. Oktobra 1915 se začne težavni in vedno bolj grozljivi umik poražene srbske vojske čez gore v Albanijo, katerega se udeleži mladi Avstrijec Stefan Meyster kot srbski vojni ujetnik. V ognju nemških topov se vrača s srbsko bolničarko Rado, lepo potomko družine Bošković, in jo vzljubi.

Ena važnejših oseb v delu je tudi Slovenec Lotar plemeniti Gradišnik, za avstroogrski vojaški stroj »naš mož« v Beogradu. Ta nekdanji posebni opolnomočenec avstroogrškega zunanjega ministrstva je l. 1923 izdal v Ljubljani svoje spomine, iz katerih je razvidno, da je avstroogrška vlada vedela za nameravani atentat na nadvojvodo Franca Ferdinanda, vendar je arogantna vojaška oblast to nevarnost samozavestno ignorirala.

Obširno dokumentarno gradivo o političnih ozadjih prve svetovne vojne in poročila o strategiji vojaških strojev v dramatično krvavih dogajanjih je Šentjerc povezal s čustveno naelektrenimi privatnimi zgodbami, polnimi simpatije do nekdanjih Črnogorcev, pretkal pa ga je tudi s citati iz srbskih narodnih pesmi ter z verzii svetovnih in nemških klasikov, med drugim Goetheja, Brentana ali Georga Trakla. Obsežno delo je vsekakor tudi težka naloga za bralca. Zahteva še način starega, natančnega branja, kot je potreben za velike romane »Vojna in mir«, »Bratje Karamazovi« ali »Rdeče in črno«. To je bilo za dolge zimske urice brez televizije, resnična šola branja, a istočasno tudi najbrž najboljše literarno delo, ki ga je doslej napisal kak slovenski rojak v slovenščini ali v kakem tujem jeziku. V prosti prodaji stane nova Šentjercova knjiga približno petdeset nemških mark.

Lev Detela

Kulturne vesti iz Koroške

V Celovcu so razprodali arhiv tiskarne Kleinmayr. Mohorjevi družbi v Celovcu je uspelo, da je odkupila prvo knjigo v slovenščini, ki je bila natisnjena na Koroškem. To je prvi del zbirke pridig o svetnikih, ki jih je sestavil ljubljanski kapucinski pridigar oče Rogerij. Zbirka je izšla v dveh zvezkih po njegovi smrti z latinskimi naslovom Palmarium Empyreum. Prvi del je izšel 1731. leta ravno pri založbi Kleinmayr v Celovcu, drugi del pa 12 let kasneje v Ljubljani. Oče Rogerij, s krstnim imenom Mihael Krammer, je živel od 1667 do 1728, večinoma v Ljubljani. Pridige so nastajale v zadnjih dvajsetih letih njegovega življenja. Značilen je njihov baročno bujni slog. V njih so tudi njegovi slovenski verzii. »Palmarium« je bil izdan predvsem za govorniško šolanje slovenskih duhovnikov 18. stoletja.

Mohorjeva v Celovcu je pred kratkim izdala drugo naklado uspešne kasete »Pojmo s ptički«, na kateri so posnetki otroških pesmi Lenčke Kupper. Izvedli so jih otroški zbori iz Št. Lipša, Škocijana in zasebnega vrtca »Naš otrok« iz Celovca ter mladinski zbor zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu. Prva naklada je izšla pred osmi-

mi leti. V kratkem bo ponatisnjena tudi spremna knjižica, ki jo bo nanovo ilustrirala profesorica Andreja Zikulnig.

Pravočasno pred odprtjem koroške deželne rastave o Rimljanih na Koroškem je izšla pri Mohorjevi v Celovcu 67 strani dolga knjižica žepnega formata z naslovom »Rimska naselbina Juena in zgodnjekrščanske Cerkev na Sveti Hemi«. To je vodnik po rimskih izkopaninah in po muzeju v Globasnici z dodatkom o antičnih spomenikih v Podjuni. To je lep prispevek za poznavanje najstarejše zgodovine koroških krajev.

Avtor je kustos Deželnega muzeja v Celovcu dr. Franz Glaser. Od leta 1978 vodi vsakoletna izkopavanja na Sveti Hemi pri Globasnici. To je privedlo do novih odkritij zgradb in grobov, kar je bistven prispevek k zgodnjekrščanskemu raziskovanju v Avstriji. Dr. Glaser pa uspešno vodi izkopavanja tudi na drugih področjih. Ob Millstattskem jezeru je na primer odkril izredno pomembno staro slovansko utrdbo.

Muzej in izkopanine pri Globasnici obišče okoli 30.000 ljudi letno.

Zanimiva in pomembna...

■ nadaljevanje iz strani 12

umestno, da bi katerakoli slovenska iniciativa, neglede komu je namenjena, prišla v javnost s dvojezičnim besedilu (mislim na javna vabila).

Načrtno in postopno uveljavljanje dvojezičnosti v tem prostoru, od napisov do reklame in korespondence, bi med drugim pripomoglo k spoznavanju manj abstraktnega slovenstva in spešilo gibanje v polnosti 360 stopinj.

Gorica, 20. aprila 1989

Sodobno kmetijstvo

Na kaj moramo biti pozorni, ko načrtujemo sadni vrt

Sadno drevje je večletna rastlina, zato so zahteve tega drevja mnogo večje kot zahteve enoletnih rastlin. Vpliv okolja je manjši pri vzgoji sadnega drevja v vrtu, vendar tudi tukaj ne smemo zanemariti osnovnih pogojev rasti, kot so svetloba, toplota, vlaga, veter in rastišče, se pravi zemlja in lega. Sadno drevje sodi v skupino rastlin, ki potrebujejo veliko svetlobe, saj je od svetlobe odvisna intenzivnost fotosinteze in s tem količina in kakovost pridelka. Tudi barva, okus in trpežnost plodov so odvisni od osvetlitve. Intenzivnost osvetlitve se spreminja z zemljepisno širino, nadmorsko višino, lego glede na severno ali južno pobočje in bližino večjih vodnih površin, ki odbijajo svetlobo.

Isti pogoji veljajo za sajenje sadnega drevja v vrtovih. Drugi osnovni pogoj za rast sadnega drevja je toplota. Pomembno je poznati povprečne mesečne temperature v kritičnih mesecih, februarju, marcu, aprilu in maju, ko je sadno drevje na nizke temperature spomladanskih pozeh najbolj občutljivo. Prav tako so nevarne zgodnje jesenske ohladitve, ko les sadnega drevja še ni dozorel. To so obdobja, ki so za sadno drevje kritična in jim zato pri načrtovanju zasaditve sadovnjakov posvečamo še posebno pozornost. Znano je, da prenesejo brsti sadnega drevja, ko se odpirajo, minus 4 stopinje Celzija, v polnem cvetenju minus 2 stopinji C., medtem ko je za mlade plodiče že usodna temperatura minus ena.

Za sadno drevje so nevarne nizke temperature, tja do minus 40 stopinj C. Mrzle suhe zime brez snega so nevarne koreninam, ki rastejo tik pod površino zemlje.

Pogoste so pozebe debela, ki se kažejo v obliki razpok, največkrat na jugozahodni strani debela. Deblo pozebe zaradi menjavanja visokih dnevnih temperatur, ki vzpodbudijo kroženje sokov v deblu, in nizkih temperatur, ki zamrznejo pretok sokov. Za lege, kjer obstajajo nevarnosti pozebe, izbiramo za temperaturo manj zahtevne sadne vrste, odporne sorte, ki začno pozneje cveteti. Skrbimo za močno in zdravo rast dreves in dobro prehranjenost, saj vse to povečuje odpornost proti nizkim temperaturam. Napad na izpostavljenih legah pred nevarnostjo spomladanskih pozeh zaščitimo z apnenim beležem. Ker bela barva odbija sončne žarke, na ta način preprečimo prezgodnje pretakanje sokov v drevesu.

Sadovnjake, ki so v polnem cvetju, lahko zavarujemo pred nizkimi temperaturami z umetnim dežjem, ki dvigne temperaturo za 2 do 4 stopinje. Škropiti moramo tako, da voda na cvetovih sproti zmrzovanje, obenem se pa sprošča energija, ki dviga toploto.

Vlaga oziroma voda je tretji pogoj za uspešno rast sadnega drevja. Jablane in slive zahtevajo sorazmerno mnogo vode, figa in mandelj pa sta manj zahtevna. Drevje rabi največ vode spomladi v času bujne rasti. V suhem in topllem vremenu porabijo rastline 2 do 3 krat več vode kakor v vlažnem in hladnem. Mlado sadno drevje potrebuje več vode, prav tako pa drevo z velikim pridelkom, sicer pride do premočnega predčasnega odpadanja. Tako suho kakor vlažno vreme spodbujata razvoj boleznin in škodljivcev.

Vlažno vreme je ugodno za razvoj boleznin in povzročajo pokanje plodov, predvsem pri češnjah in jablanah. Sušno vreme ugodno vpliva na razvoj škodljivcev, med cvetenjem pa ovira oprasevanje, ker se izsušijo brazde, to pa povzročajo slabo kaljivost ploda.

Veter vpliva ugodno ali neugodno, slabe strani vetra so: predčasno odpadanje predvsem pri debeloplodnih in kratko cepljenih sortah jablan in hrušk, močno izsu-

šuje razplodne organe v obdobju cvetenja, otežuje let čebel in oprasevanje.

Veter povzroča enostranski razvoj krošnje, nagiba ali celo ruši drevo in druge veje.

Dobre strani vetra so: meša se zrak in se tako zmanjšuje nevarnost spomladanskih pozeh, suši se listje in zmanjšuje se nevarnost okužbe z boleznimi, pospešuje se oprasevanje pri vetrocvetkah.

Proti vetru se zavarujemo z zaščitnimi pasovi, v katere sadimo topole, jelšo in lipo in na Primorskem cipreso in bor, in to na tisti strani, od koder piha veter, a vsaj 15 metrov stran od prvega sadnega drevja. Drevje za zaščitni pas sadimo v treh vrstah z razdaljo dveh metrov, v vrsti pa 1,5 metra.

Korenine sadnega drevja segajo globoko, oreh mandelj in kostanj 2 m, hruška, jablana, češnja 1,5 m, breskve, marelice, hruške in jablane na šibkih podlagah pa 1 m. Raven podtalne vode naj ne bo višja od 1 do 2,5 metra in naj po dežju takoj odteče.

Za spomladanske pozebe so nevarne zaprte doline in kotline, v katere se zaradi inverzije useda težji in hladnejši zrak. Sadno drevje potrebuje zračne, odprte, a ne preveč vetrovne lege.

Z. T.

Pašna reja mesnih pasem govedi v Kraškem svetu

Obalno kraško območje zajema po katastru okoli 51.000 hektarov pašnikov ali travnikov, za pašo pa izrabljajo le 7000 hektarov.

Tla so rdeče rjave barve, na pašnikih bolj plitva kot globoka. Še pred leti so bile to površine, ki jih 20 do 40 let niso izrabljali, še manj gnojili. V 100 g zemlje je 4 mg fosforja in 13 mg kalija. Organske snovi je 4 do 5 odstotkov. Matična podlaga je kredni apnenec. Na leto pade 1200 mm padavin, največ spomladi in jeseni. Prva suša je že v maju, najhujša pa trajajo od 10. julija do 15. avgusta. Povprečna letna temperatura je 9 do 13° C.

Najbolj gospodarna je reja krav dojilj. Živali ne zahtevajo dragih hlevov. Za zimo je dovolj primerna nadstrešnica, postavljena v zavetnem prostoru na pašniku. Temu lahko rabijo globoke kraške vrtače. Ob dodatku travne silaže po volji in sena ter krmil, živali pozimi ne priraščajo ravno veliko, 30 do 40 dkg na dan. V mrzlih dneh porabijo dosti energije za vzdrževanje, zbolijo pa tudi ne, tako živali med pašo niso zbolele, mastitisa tudi ni bilo.

Pašnik je praviloma razdeljen na vsaj 6 čredink. Živina se v eni čredi lahko zdrži največ pet dni, imeti pa mora dostop do vode. To je navadno urejen kal, v katerega ob suši privažajo vodo. Obvezna so majhna lesena korita, pritrjena na drevo ali drugam; vanje nasujemo rudninke, snovi pomešane s soljo.

Večina telitev naj bi bila februarja in marca. Dva meseca pred telitvijo in prav

toliko po njej moramo kravam dajati še poseben dodatek krmil, da se ne bi preveč izžrpale. To velja predvsem tedaj, ko preostala krma ni posebno dobra.

Teleta gredo na pašo skupaj s kravami in ostanejo z njimi, dokler je mogoče. Ob suši jih preselimo v hlev ali na pašnik bližje domu. Bikci na kraškem pašniku so s sesanjem dosegli v povprečju 60 dkg prirasta na dan, teličke pa 50.

Ob preveliki suši moramo krave dokrmeljati, čeprav so na pašniku ponoči in podnevi. Zaradi suše in zime mora imeti vsaka vaška skupnost še dodatne njivske in travne površine, tako da drage krme ne bi bilo treba kupovati. Pozimi ostanejo v nadstrešnici samo krave in mlade telice. Jalovke in moška teleta v hlevu pitamo do odvoza v zakol. Nekateri rejci nekaj dni po telitvi kastrirajo moška teleta in jih na pašniku redijo z ostalo čredo, kar traja tri leta, medtem ko bike v hlevu dopitamo leto prej. Priporočljivo je dopitanje živali v hlevu, ker tudi tiste, ki so na paši bile neješčne, v hlevu hitro pridobijo na teži.

Pazimo tudi na pravilno obremenitev pašnika, da bi travo čimbolj izkoristili in preprečili širjenje starine, plevelov in grmovje. Pozimi moramo nadstrešnice še bolj zapreti s predmeti, ki pomagajo vzdrževati toploto, da bi živali energijo porabile za prirastek in manj za vzdrževanje. Na travnikih bi bilo tudi dobro dosejati travno deteljne mešanice, s čimer bomo dosegli, da bomo na kraških tleh pasli tudi zahtevnejše pasme govedi.

Z. T.

Beri - širi - podpiraj
"NOVI LIST"

Dr. PIERO ZANFAGNINI NOVI DEŽELNI TAJNIK PSI

■ nadaljevanje z 2. strani

licij, kakor tudi problemi razvoja naše dežele ter perspektiv, ki se odpirajo s skupnim evropskim trgom ter z razvojem v Vzhodni Evropi.

O manjšinski in slovenski problematiki je spregovoril tržaški pokrajinski tajnik Perelli, ki je naglasil potrebo po pravičnem zaščitnem zakonu, nato pa je Bogo Samsa opozoril stranko, naj z večjo pozornostjo spremlja razvoj jugoslovanske politične in družbene krize in pojave, ki jo spreminjajo. Glede manjšinskega vprašanja je Samsa zavrnil zakonski predlog ministra Maccanica in ga označil za nesprejemljivega. Spregovorila je tudi delegatka iz Nadiških dolin Laura Bergnach. V novo deželno vodstvo socialistične stranke je bila potrjena Neda Lah. Jože Krainič je odslej odgovoren za manjšinska vprašanja, v vodstvo razsodišča pa je prišel špetrski župan Firmino Marinič.

ODMEVEN »PRAZNIK FRTALJE« V RUPI

■ nadaljevanje iz strani 13

evropske volitve. na katerih bodo Slovenci v Italiji imeli možnost voliti združeno manjšinsko listo.

Sledila je šaljiva enodejanka »Kaj?«, ki so jo izvedli člani igralske družine FD Štandrež v režiji Mire Štrukelj. Vse tri dneve je na prireditvenem prostoru bilo poskrbljeno za jedajo in pijačo ter za ples ob spremljavi zabavne glasbe.

TUDI V DEŽELI RAZPRAVA O NEZAUPNICI

Deželni svet Furlanije-Juljske krajine bo 23. maja razpravljala o nezaupnici sedanemu odboru, ki so jo predlagali predstavniki komunistične partije, zelenih, proletarske demokracije in Furlanskega gibanja. V utemeljitvi zahteve, ki sicer uradno še ni bila predložena predsedstvu, je rečeno, da je z izstopom socialnodemokratskega deželnega odbornika Gonána iz socialnodemokratske stranke prišlo do bistvene spremembe v večini. Socialni demokrati so trenutno brez zastopnika v deželni vladi. Dejansko pa prihaja do zahtev po spremembah v odboru tudi v socialističnih vrstah glede na nova notranja ravnovesja, saj sta se znašla v manjšini vplivna člana odbora podpredsednik Carbone in odbornik za industrijo Saro.

11 LET PO UMORU ALDA MORA

Ob 11. obletnici umora predsednika Krščanske demokracije Alda Mora so bile slovenske svečanosti v ulici Fani v Rimu, kjer je prišlo 16. marca 1978 do zasede in umora članov Morove telesne straže ter njegove ugrabitve, ter v ulici Caetani, kjer so 55 dni pozneje rdeče brigade pustile truplo pokojnega državnika. Svečanosti v Rimu sta se med drugimi udeležila predsednik Krščanske demokracije Piccoli in ministrski predsednik De Mita.

NOVICE

Ameriški zunanji minister Baker je opravil svoj prvi obisk v Moskvi. Tu je imel vrsto pogovorov s svojim kolegom Ševardnadzejem, sprejel pa ga je tudi predsednik Gorbačov. V središču pozornosti so bila zlasti vprašanja, ki se tičejo zmanjšanja števila tako imenovanih jedrskih strateških raket.

Po vsej Italiji je bila v sredo, 10. t.m., štiriurna splošna stavka, ki so jo oklicale glavne sindikalne organizacije v znak protesta proti politiki vlade na področju zdravstva. Proti stavki se je bil ponovno izrekel socialistični tajnik Craxi, ki jo je označil za neupravičeno.

Več kot 100 predstavnikov kitajskih časnikarjev je naslovilo na pristojne organe komunistične partije pismo, v katerem zahtevajo popolno svobodo tiska. Pismo je podpisalo nad tisoč časnikarjev, ki so v službi pri kakih 30 listih, vključno pri uradnem glasilu kitajske komunistične partije. Medtem se po kitajskih univerzah nadaljuje bojkot študentov, ki vztrajajo pri zahtevi, da se smejo zbirati v svobodnih organizacijah in združenjih.

S TRŽAŠKEGA

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

PRIDITE NAS GLEDAT!

Večer študentov akademije za gledališče
iz Ljubljane

Lučka Počkaj, Irena Zubalič, Darja Reichman, Dario Varga, Borut Veselko in Maja Aduša Vidmar

izvajajo dela

Ivanke Hergold, Dominika Smoleta, Gregorja Strniše in Zajca.

V soboto, 13. maja, ob 20.30 v Kulturnem domu v Trstu.

—o—

SLOVENSKI KULTURNI KLUB
Trst, Ul. Donizetti 3

vabi na srečanje s pisateljem Borisom Pahorjem, ki bo v soboto, 13. maja, ob 18.30. Njegovo delo bo predstavila prof. Marija Cenda. Gledališki krožek SKK pa bo pripravil kratek recital odlomkov iz Pahorjevih del.

P R I N T I N G O F F I C E

tipo-litographart

Vam nudi
raznovrstne tiskovine

TRST - ULICA ROSSETTI 14 - TEL. 040/772151